

Ansler

Verenigingsblad van de Vogelbeschermingswacht Noord-Veluwe
Jaargang 60, nummer 3, december 2022

Anser

Verenigingsblad van de Vogelbeschermingswacht Noord-Veluwe.
Jaargang 60, nummer 3, december 2022.

De vereniging is opgericht op 17 november 1961 met als doel de bescherming van de vogels en hun leefgebieden op de Noord-Veluwe, in de ruimste zin des woords.

Ledenadministratie en contributie

Opgave nieuwe leden en donateurs bij de secretaris. Opzegging lidmaatschap vóór 1 november bij de secretaris.

De contributie is voor leden € 17,50 per jaar en voor donateurs (rechtspersonen) minimaal € 50,- per jaar.

Jeugdleden tot 16 jaar betalen € 6,- per jaar. Leden en donateurs ontvangen gratis ons verenigingsblad Anser.

Huisgenootleden betalen € 10,- per jaar en ontvangen geen (extra) Anser.

De contributie dient aan het begin van het nieuwe jaar te worden voldaan op bankrekening: NL08 TRIO 0379478153 t.n.v. 'Vogelbeschermingswacht'. U ontvangt hiervoor van onze penningmeester een nota per mail.

Het lidmaatschap van nieuwe leden gaat pas in na ontvangst van de contributie.

Bestuur

Voorzitter: Louw den Besten, De Visserlaan 17, 8072 XD Nunspeet, email: voorzitter@vbwnoordveluwe.nl, tel. 0341-257382.

Secretaris: Dik Bos, Douglaslaan 1, 3843 BZ Harderwijk, email: secretaris@vbwnoordveluwe.nl, tel. 06-20502568.

Penningmeester: vacant (waarnemend penningmeester: Dik Bos).

Lid: Henri Heussen, Krommekamp 306, 3848 DW Harderwijk, email: hheussen@solcon.nl, tel. 0341-428217.

Lid: Rob Nijman, De la Reystraat 91, 3851 BG Ermelo, email: rob@nijman.nu, tel. 06-33749921.

Lid: Frans Deuring, Schippersmeen 25, 3844 CK Harderwijk, email: fransdeuring@hotmail.com, tel. 0341-424817.

Redactie Anser

Roel Pannekoek, Clarendallaan 20, 3841 DG Harderwijk, email: rgpannekoek@gmail.com, tel.: 06-42940159.

Jan Nijendijk, Meerkoetmeen 56, 3844 XR Harderwijk, email: nijhorst@planet.nl, tel.: 06-10696121.

Benno van den Hoek, Schokkerstraat 43, 8081 KL Elburg, email: bennovdhoek@hotmail.com, tel.: 06-12192978.

Contactpersonen

* Waarnemingen – Benno van den Hoek, email: bennovdhoek@hotmail.com, tel.: 06-12192978.

* Webmaster – Ard Smit, email: ard@ardenco.nl, tel.: 06-22177063. www.vbwnoordveluwe.nl.

* Natuurbeschermingswerkgroep VBW – Jaap Schröder, Mecklenburglaan 9, 3843 BN Harderwijk, tel.: 06-38615532, email: schroder.zoomers@caiway.nl.

* Voorjaarsfenologie – Dik Bos, email: postvoordik@gmail.com, tel. 06-20502568.

* Boerenzwaluwen (Stichting Hirundo) – Bennie van den Brink, Bovenstraatweg 17, 8096 PC Oldebroek, tel. 0525-621347, email: zwaluwbrink@hotmail.com en www.boerenzwaluw.nl.

* Wetlandwacht Veluwerandmeren – Geert Jan Prins, De Hagen 8, 8096 MB Oldebroek, tel. 06-52646700, email: prins@will2sustain.com.

* Gierzwaluwen – Jaap Schröder.

* Huis- en Oeverzwaluwen – Roel Pannekoek.

Kopij voor Anser

Zenden via e-mail aan de redactie vóór de hieronder genoemde datum. De redactie is niet verantwoordelijk voor de inhoud van de artikelen en behoudt zich het recht voor bijdragen niet te plaatsen of in te korten. Overname van artikelen is alleen toegestaan na toestemming van de redactie.

De redactie dankt alle fotograferende leden voor het belangeloos beschikbaar stellen van hun foto's voor deze Anser.

Anser wordt opgemaakt via de software van Editoo en gedrukt in de drukkerij van Editoo in Arnhem.

Sluitingsdatum kopij Anser 1: 15 februari 2023.

Omslag: Goudhanen en Vuurgoudhanen, tek. Ruud Weenink.

Van de voorzitter

© Goudhaan (foto: Alex & Annette Hagenbeek)

We leven in een verwarrende tijd. De term die het meest gebruikt wordt om de toestand aan te duiden is crisis. Je zou het ook crisis-inflatie kunnen noemen. Als het zo vaak gebruikt wordt verliest het woord aan kracht en urgentie. In ons interessegebied, de vogelwereld, is het de vogelgriep die zorgen baart, in aantallen besmettingen en in de lange duur van de epidemie. Met de vernietiging van miljoenen vogels. (2022: 5 miljoen). Ook de wilde vogels ontkomen er niet aan, veel meer dan voorheen. In het klein heb ik dat ervaren toen ik bij de Veluwemeerkust aan het werk was in het riet en op korte afstand een zieke gans met kennelijke griepverschijnselen zag worstelen in een laatste levensfase. Ik ben geen deskundige in epidemieën, maar langzamerhand is toch wel duidelijk dat de huidige vorm van (pluim-)veehouderij niet meer zo door kan gaan. En als er nu er een vaccin beschikbaar is tegen vogelgriep (of in gevorderde voorbereiding) dat daar beslissingen in genomen moeten worden. Dat laatste (beslissingen nemen) geldt ook voor de toestand van de natuur. Die gaat steeds maar achteruit. En beslissingen die een wending kunnen betekenen worden uitgesteld of halfhartig genomen om de kool en de geit te sparen.

Voor vogelaars is het zo nogal eens verkeren tussen hoop en vrees. Sommige ontwikkelingen stemmen hoopvol zoals toenemen van aantallen roofvogels. Zelfs hoort daarbij dat de merel weer bijna hersteld is van het Usutuvirus. Sommige soorten presenteren zich nadrukkelijk wijd verspreid zoals de Cetti's zanger. Daarnaast staan er veel soorten op de rode lijst en die wordt niet korter. Dat is de realiteit waarin we leven. Als vogelliefhebber en als vereniging. En daar moeten we het mee doen. Het beste wat we kunnen doen is uitvoeren wat het motto van de vereniging is: zien, tellen, beschermen. En daar nodig ik iedereen toe uit. Er is niets zo heilzaam als actief bezig zijn met doelen waarvoor je gekozen hebt, meer of minder bewust al bij de keuze om lid te worden van de vogelwacht,

en, zeker niet toevallig, gestimuleerd door de liefde voor en de verwondering over de natuur en de vogels.

Ik vraag me wel eens af hoe het is om vogelaar te zijn in oorlogsgebied. Vermoedelijk hebben de meesten wel iets anders aan hun hoofd dan vogels kijken en tellen. Leven in angst voor vliegende raketten in plaats van trekvogels tellen. Thuis blijven omdat er landmijnen in het veld liggen. Vechten aan het front. Ik heb gelezen over mensen ooit in concentratiekampen die hoop putten uit de vogels die zich niets aantrokken van prikkeldraad en wachttorens en onverstoorbaar doorgingen met zingen en broeden. Het was een teken dat het leven doorging ondanks alle verschrikkingen.

Dat is een heel verhaal, nogal zorgelijk. Als ik dan de kuierlatten aantrek en de verrekijker omhang en het bos of het veld in ga draag ik dat mee. Voor mij een reden om het niet meer vanzelfsprekend te vinden dat hier de vrijheid is om onbekommerd op pad te gaan.

Gelukkig als we dan ons verenigingswerk goed doen, is er ook succes te melden. Zo is het werk aan het Groene Kruispunt aan de randmeerkust tussen Putten en Ermelo van start gegaan. Dankzij onze natuurwerkgroep in overeenstemming met de overheden en andere belanghebbenden. Voorlopig zal er nog wel veel graafwerk te zien zijn, maar als het wat verder gevorderd is is het vast de moeite waard om daar het proces te volgen, eventueel met een wakend oog of het gaat zoals bedoeld.

Tot slot nog een hoopvol bericht uit het bestuur. Op de agenda staat kennismaken met iemand die interesse heeft in de functie van penningmeester. Als dat goed gaat, kan de ALV hierover in april stemmen en zijn we in het bestuur weer compleet. En dan zijn de taken weer evenredig verdeeld.

Louw den Besten

Bestuursmededelingen

Op onze bestuursvergadering hebben we gesproken over de activiteiten van de afgelopen periode. Daar mogen we met tevredenheid op terugkijken. Er waren weer fijne en boeiende excursies waar de deelnemers met plezier op terugkijken. Hoogtepunt was de jubileumexcursie naar de Markerwadden. Hierover kun je meer lezen in deze Anser. Door de extreme warmte kon de excursie naar Dwingeloo en het Fochteloërveen niet doorgaan. Volgend jaar in de herkansing.

De lezingen van het najaar zijn weer gestart. Helaas viel het aantal bezoekers tijdens de eerste avonden tegen. Het bestuur roept de leden op om vaker naar de lezingen te komen. Het is echt de moeite waard. Prachtige foto's met boeiende verhalen die een groter publiek verdienen.

Zoals bekend is er een vacature voor de functie van penningmeester. We zijn dan ook heel blij dat Otto Pellegrom zich beschikbaar heeft gesteld om deze functie over de nemen van Dik Bos, die nu een dubbelfunctie vervult. In de Algemene ledenvergadering in april zal hij in deze functie worden voorgedragen.

Rob Nijman is algemeen bestuurslid en heeft er bij de volgende algemene ledenvergadering twee termijnen van 5 jaar op zitten. Hij heeft medegedeeld dat hij zich niet herkiesbaar stelt voor een derde termijn. We zullen hem gaan missen in het bestuur maar begrijpen en respecteren zijn keus. We zijn dus op zoek naar een opvolger als algemeen bestuurslid. We roepen de leden op om serieus na te denken om je als bestuurslid beschikbaar te stellen. We selecteren niet op leeftijd of gender maar gezien de huidige samenstelling van het bestuur, dat bestaat uit al wat oudere mannen, stellen we het op prijs als leden die daar niet onder vallen, zich melden. Voor meer informatie kan je terecht bij de voorzitter en secretaris.

Lezingen

Vrijdag 9 december – ‘Informatie en ontwikkeling over de Grauwe kiekendief’, door de Werkgroep Grauwe kiekendief.

Vrijdag 13 januari – Nieuwjaarsbijeenkomst en verslag eigen activiteiten.

Vrijdag 10 februari – Onderwerp en spreker n.n.b.
Informatie volgt per mail en de website.

Vrijdag 10 maart – Onderwerp en spreker n.n.b.
Informatie volgt per mail en de website.

De lezingen vinden allemaal plaats in de Kiekmure, Tesselschadelaan 1 te Harderwijk. Aanvang: 20.00 uur.

Excursies

Zaterdag 14 januari – Kustvogelexcursie naar de pier van IJmuiden

Traditioneel starten we het jaar weer met de excursie naar IJmuiden. Bij dit “piervogelen” kan je soorten zien die je in onze regio niet of alleen als verdwaald exemplaar kunt tegen komen. Denk aan Zwarte zee-eend, Kuifaalscholver, Alk, Zeekoet, Middelste zaagbek en Drieteenmeeuw. Soorten die zich altijd wel laten zien zijn Steenloper, Drieteenstrandloper, Paarse strandloper en Oeverpieper. Het is over het algemeen de koudste excursie dus zorg voor warme kleding en handschoenen. We zijn wel afhankelijk van het weer. Bij erg harde wind is de drie kilometer lange pier afgesloten en gaat de excursie niet door. Na de wandeling over de pier wordt meestal nog een wandeling in de directe omgeving gemaakt op zoek naar onder andere Strandleeuwerik en Bokje. Aanmelding kan bij Dimitri Mulder (sahasrala@hotmail.com of 06-41924290).

© Steenloper langs de pier van IJmuiden (foto: Edwin Beijeman).

Zaterdag 11 februari – Wintervogelexcursie naar het Lauwersmeergebied

Deze excursie staat regelmatig op de agenda. En niet zonder reden. Het is een zeer vogelrijk gebied waarbij in de winter veel wintergasten te zien zijn. We bezoeken een paar locaties in het Lauwersmeer zelf, maar gaan ook naar de waddenkust bij Paesens. Tijdens deze dag is er kans op meerdere soorten roofvogels zoals Zeearend, Slechtvalk, Smelleken en Ruigpootbuijzerd.

In de groepen ganzen wordt soms een Roodhalsgans gevonden. Bij de wandeling door het buitendijkse gebied bij Paesens worden in sommige jaren wel eens Velduilen gezien. Ook gaan we op zoek naar Sneeuwgorzen, Frater en Strandleeuwerik. Aanmelding is mogelijk bij Dik Bos (secretaris@ybwnoordveluwe.nl of 06-20502568).

Zaterdag 4 maart – Voorjaarsexcursie naar de omgeving van Winterswijk

Sinds een paar jaar ook een vaste excursie op de agenda. Deze regio in de Achterhoek is bij velen van ons populair vanwege de mooie gevarieerde natuur. Door die variatie in landschap is er kans op veel soorten vogels. We wandelen langs beekjes in oude loofbossen en moerasgebieden en bezoeken de steengroeve vanwege de daar broedende Oehoe. Deze soort is moeilijk waar te nemen maar hier lukt het bijna altijd. Bijzondere soorten die zich de laatste jaren lieten zien zijn Kleine en Middelste bonte specht, Kortsnavelboomkruiper, Grote gele kwikstaart en niet te vergeten de Kraanvogels in het Korenburgerveen. Deze excursie is vanwege het landschap al een aanrader, zelfs als je niet al je wenssoorten te zien krijgt. Aanmelden kan bij Wolbert Hermus (whermus@live.nl of 06-13312594).

© Middelste bonte specht (foto: Jaap Denee).

Ledenmutaties

Wij heten de volgende nieuwe leden van harte welkom:

- * Dhr. P. (Peter) Kamphuis – Harderwijk
- * Mw. N. (Naomi) Reijmerink – Ermelo
- * Dhr. M. (Miquel) Calis – Ermelo
- * Mw. L. (Lydia) Berghuis – Putten
- * Dhr. G. (Goen) Jansen – Harderwijk

Nieuws van de Natuurbeschermingswerkgroep

Zoals gebruikelijk brengen we u in deze bijdrage weer op de hoogte van natuurbeschermingsontwikkelingen in onze omgeving uit de afgelopen periode.

Veluwerandmeren

Nieuwe Wetlandwacht

Geert-Jan Prins is bereid gevonden om Martin Jansen als Wetlandwacht te vervangen. Inmiddels is hij druk bezig met het verkennen van zijn werkgebied en heeft hij al diverse overleggen bijgewoond en zich gebogen over natuurbeschermingsvraagstukken in de regio.

Groene kruispunt: aanleg start in oktober

In oktober is gestart met de aanleg van het natuurinrichtingsproject 'Groene Kruispunt Nuldernauw'. Tussen de Pitch en Puttbaan op Strand Horst en het evenemententerrein op Strand Nulde wordt een rietmoeras aangelegd. Op land gaat het riet over in vochtige en droge bosschages en kruidenrijk grasland en aan de waterzijde sluit het aan op de bestaande rietoevers. Hierdoor ontstaat een leefgebied voor Roerdomp en Grote karekiet en tegelijk wordt het gebied veel aantrekkelijker voor andere vogels, vissen, amfibieën, insecten en vele plantensoorten. Een deel van het Nuldernauw wordt afgeschermd als rustgebied voor

watervogels. Ook wordt met boomstammen en takken een onderwaterbos aangelegd voor jonge vissen, schelpdieren en kleine ongewervelden. Zij dienen op hun beurt weer als voedsel voor allerlei soorten watervogels.

Vanuit de nieuw te plaatsen vogelkijkhut hebben bezoekers straks uitzicht op het moerasgebied. Om ruimte te maken voor het rietmoeras worden er bomen en struiken verwijderd. Deze worden gecompenseerd met nieuwe aanplant binnen het Groene Kruispunt. Om het rietmoeras te graven zal er bijna vijf hectare zand afgegraven worden.

De aanleg van het Groene Kruispunt is een opgave vanuit het Integraal Inrichtingsplan Veluwerandmeren (IIVR), het Beheerplan Natura2000 en het bestemmingsplan Strand Horst. Het plan heeft echter belangrijke wijzigingen ondergaan onder druk van de NBW, waardoor met name de habitats voor rietvogels een belangrijke plus kregen. Onze eisen zijn vastgelegd in een convenant, waarna wij ons beroep introkken. Wij zijn zeer benieuwd naar de aanleg en de resultaten.

Maaiwerkzaamheden in de broedtijd bij Ecolint Elburg

Vogelbeschermingswachtleden constateerden dat een aannemer eind juli brede banen riet maaide bezuiden Elburg. Op dat moment waren nog zingende vogels

© Foto van de aftrap van het project Veluwe aan Zee, waar het Groene kruispunt een onderdeel van is. Met uiterst rechts ons lid Tjalling van der Meer en vierde van rechts ons lid Jaap Schröder (Bron foto: nieuwsbrief Leisurelands).

aanwezig, wat duidt op broedterritoria. Het maaien gebeurde in opdracht van Coöperatie Gastvrije Randmeren en Gemeente Elburg als voorbereiding op de aanleg van het Ecolint Elburg. In reactie hierop heeft de VBW de Coöperatie per brief om opheldering gevraagd en (toen antwoord uitbleef) een handhavingsverzoek gedaan bij de provincie i.h.k.v. de Wet Natuurbescherming.

Uit gesprekken met de betrokkenen bleek dat onze brief was zoekgeraakt en de ecooloog van de aannemer vrij baan had gegeven om te maaien, terwijl hij zelf ook zingende vogels en zelfs een broedverdachte Bruine kiekendief had waargenomen (!). Door de verstreken tijd was het broedseizoen inmiddels echter over. Door de snelle actie van onze leden en de NBW is hopelijk wel bereikt dat de betrokkenen voortaan beter rekening zullen houden met het broedseizoen, dat in rietland altijd langer duurt dan in bos en struweel. Toegezegd is dat Coöperatie in toekomstige gevallen tijdig contact zal opnemen met onze wetlandwacht Geert Jan Prins.

Verdieping Veluwerandmeren ter bestrijding van waterplanten (-overlast)

In diverse delen van de Veluwerandmeren (maar ook de westelijke randmeren Eem- en Gooimeer) wordt door watersporters veel overlast van dichte pakketten

waterplanten ervaren. Het gaat met name om de lange slierten van het Doorgroeid fonteinkruid (zie foto op de volgende pagina). De planten kunnen meer dan twee meter lang worden. Om deze reden wordt al sinds jaren op specifieke overlastlocaties gemaaid met een maaiboot.

Stichting Maaien Waterplanten Veluwerandmeren heeft de VBW nu gevraagd een standpunt in te nemen over een plan van stichting zoals beschreven in een rapport. Het plan beoogt een klein deel van de randmeren zodanig te verdiepen dat er geen waterplanten meer zullen groeien (cq. dat deze niet tot aan het wateroppervlak reiken en problematisch zijn voor watersport). De grond die bij de verdieping vrij zou komen, zou dan benut worden voor de aanleg van ondiepere oeverzones.

De NBW heeft zich over dit plan gebogen en geconcludeerd dat dit voor de beschermde natuurwaarden in de randmeren onwenselijk is, zeker zolang de nutriëntenaanvoer nog altijd de afvoer overtreft. De bron van het probleem wordt dan immers niet aangepakt. Het bestuur heeft dit advies overgenomen en gecommuniceerd naar de stichting. Elders in deze Anser kunt u lezen wat de overwegingen voor het standpunt zijn.

Haventje en zandwinning Noordeinde

In Noordeinde wordt gewerkt aan versterking van de dijk. Om vervoer van klei over de weg te beperken wordt een vaargeul van beperkte omvang aangelegd. De vergunning die daarvoor door ons beoordeeld is heeft geen betrekking op een aanverwant lokaal plan om ook een visboothaventje aan te leggen. Het nog komende vergunningstraject daarvoor zal door de NBW kritisch gevolgd worden omdat volstrekt niet duidelijk is of en in welke mate het gebied daarmee elders ontlast zal gaan worden.

Veluwe

Recreatiezonering Veluwe

We hebben (naast 115 anderen personen en organisaties) een zeer uitgebreide zienswijze ingediend tegen het plan. De Natura 2000-regels stellen duidelijk dat andere functies zich moeten aanpassen aan natuurdoelstellingen. In het definitieve Recreatiezoningsplan worden echter allerlei bestaande activiteiten voor lief genomen, terwijl bij lange na niet aan de instandhoudingsdoelstellingen wordt voldaan. Provincie Gelderland is in de eindversie van het Recreatiezoningsplan op geen enkele wijze tegemoet gekomen aan de punten die wij in onze zienswijze ingediend en onder de aandacht gebracht hebben. Wij blijven dit dossier nauwlettend volgen.

Gedragscode Bosbeheer

De Vereniging van Bos- en Natuurterreineigenaren (VBNE) heeft een nieuwe Gedragscode Bosbeheer opgesteld. Die gedragscode bepaalt hoe bosbeheerders mogen omgaan met de Wet Natuurbescherming en geeft veel meer ruimte dan de wet an sich, via allerlei vrijstellingen. De zorgvuldigheid die voor broedvogels (specifiek: roofvogelnesten en spechtenbomen) in acht moet worden genomen is echter zó ruim geformuleerd dat dit bosbeheerders alle ruimte geeft om de kantjes eraf te lopen. Onderzoek door de bekende

Drentse bioloog Rob Bijlsma laat zien dat ondanks de verplichte zorgvuldigheidseisen, de meeste roofvogelnesten niet gespaard blijven. In het betreffende onderzoeksgebied bevonden zich 141 roofvogelnesten maar bleven er slechts 54 gespaard.

De gedragscode geeft bovendien de ruimte om kapvlakten toe te staan ter grootte van een voetbalveld (0,5 hectare), onder het mom van biodiversiteitswinst, terwijl houtoogst hier het oogmerk is. De NBW constateerde tot slot dat de eindversie van de Gedragscode afwijkt van het schriftelijke goedkeuringsbesluit van de overheid met betrekking tot die Gedragscode. De NBW is in beroep getreden tegen het besluit de gedragscode vast te stellen.

Regionale Energietransitie (RES Noord-Veluwe)

Beroep Raad van State windturbines Harderwijk

De Natuurbeschermingswerkgroep stelde in 2020 bij de Raad van State beroep in tegen het bestemmingsplan voor drie windturbines op het Harderwijker industrieterrein Lorentz. De realisering hiervan is één van de projecten in het kader van de Regionale Energie Strategie Noord-Veluwe. Een zittingsdatum bij de Raad van State inzake deze windturbines is nog altijd niet vastgesteld.

Windmolens A28

Over de voorgenomen plaatsing van 6-7 windturbines langs de A28 tussen Ermelo en Putten heeft Provincie Gelderland een notitie uitgebracht over de procedure voor de MilieuEffectRapportage (MER). Wij hebben hier uitgebreid schriftelijk op gereageerd. De antwoordnota in reactie hierop vanuit de Provincie blijft vrij vaag. Alle reden om in de uiteindelijke MER kritisch te volgen wat met onze suggesties gedaan is. We maken ons met name zorgen over gebrek aan correcte toepassing van het Ornis 1%- criterium (zie Anser 2022-1).

Overig

Handhaving kitesurfovertredingen

Kitesurfen is op de Veluwerandmeren alleen toegestaan bij Strand Horst en direct ten zuiden van Elburg. Sommige kitesurfers trekken zich daar niets van aan en gaan ook op veel andere plekken langs de kust te water, zoals de strandjes langs Stadsweiden te Harderwijk, Polsmaten en Hoge Bijssel (tussen Nunspeet en Doornspijk). Met hun grote vliegers en de onvoorspelbare bewegingen verjagen ze talloze rustende en foeragerende watervogels, waarbij het verstorende effect vele malen groter is dan van windsurfers en boten. De werkgroep vraagt al jaren met wisselend succes om handhaving van het kitesurfverbod buiten de toegestane zones. Meldingen van kitesurfers buiten toegestaan gebied zien we dan ook graag nog steeds tegemoet via e-mail: tjalling.ellen@caiway.nl.

De Natuurbeschermingswerkgroep

© Doorgroei fonteinkruid (foto: Wikipedia, Christian Fischer/CC BY SA).

Jubileumexcursie naar de Marker Wadden

Zaterdag 11 juni 2022

© Benno van den Hoek

Toen mij gevraagd werd of ik als introduc  e mee wilde met een vogelexcursie naar de Marker Wadden dacht ik meteen: Ja! De Marker Wadden stonden al een paar jaar op mijn verlanglijstje en met vogelaars op stap is altijd leuk.

Zaterdag 11 juni was het dan zover, er stond een grote groep mensen behangen met kijkers, telescopen en camera's bij de Bataviyahaven in Lelystad te wachten op het vertrek van het veerpontje. Dit bleek niet zomaar een pontje te zijn. Toen het de haven uit was gevaren zette het zijn straalmotoren aan, leek het, en schoten we supersnel over het water. De Marker Wadden kwamen al snel in beeld als een gele streep aan de horizon, die vervormde tot wat gele glooiingen, bruine houten huisjes en een laag groen. Na het aan land gaan werden er soepel wat subgroepjes gevormd rond ervaren vogelaars met een telescoop en gingen we op pad. Ook gingen er mensen los van de groepjes individueel op pad. Mooi om te zien hoe dit vanzelf ontstond en dat ieder zijn eigen weg kon gaan.

Al na enkele passen kreeg ik al het Waddengevoel. Eigenlijk was dat er al toen de boot vertrok. En zoals iemand opmerkte ontbrak er maar één aspect en dat was de geur van het zoute water. Verder was het hier prachtig!! Nog veel mooier dan ik me had voorgesteld en dat ik me afvroeg waarom ik hier nog niet eerder naar toe was gegaan. Het was niet één grote opgespoten zandvlakte maar het gebied bestond uit kleine duinen, vele meertjes en waterlopen. De schelpenpaden kronkelden omhoog en omlaag. De vogels liepen vlak voor ons op het pad: Witte en Gele kwikstaarten, Kleine plevieren met jongen. Bij de eerste grote kijkhut, die van de foto's die je overal ziet, zagen we de eerste Baardmannetjes. Later hebben we er nog veel meer gezien, ook van heel dichtbij.

We waren begonnen met de lange route te lopen maar nog niet eens op de helft werd er besloten om toch maar de

kortere route te lopen. We bleven namelijk vaak en lang staan kijken en genieten van het prachtige uitzicht en de vogels: geel met witte vlaktes van moerasandijvie, jonkies van Kuifeend, van Bergeend, van Kluut, van Meerkoet en van Knobbelzwaan op de rug van hun ouder. Prachtig!! We zagen zelfs nog 4 of 5 vlinders en dat was bijzonder want er waren in het afgelopen jaar maar drie exemplaren in dit gebied op Waarneming.nl gemeld, wist één van de vogelaars. Hij vond ook dat er nauwelijks insecten waren en inderdaad hebben we er maar enkele gezien. De planten kregen ook nog wat aandacht van ons met als bijzonderheid Brede ereprijs (waarschijnlijk ingezaaid).

Het laatste uur voor de boot vertrok heb ik nog heerlijk in mijn eentje door de 'branding' gelopen, een frisse duik genomen en genoten van het weidse uitzicht over het Markermeer met de vele één- twee- en driemasters. Bij de boot hoorden we dat de excursiegroep van Benno, op de terugweg, een prachtig mannetje IJseend had gezien. De vogel hield zich op op één van de binnenmeertjes en werd daarna ook nog door enkele anderen gezien in de korte tijd die nog restte voor vertrek. *Een bijzonderheid, van een soort die in 2019 voor het eerst op de Marker Wadden broedde. De eerste in Nederland en één van de meest zuidelijke broedgevallen van deze soort (red.).*

Al met al heb ik dus erg genoten van deze dag die voelde als een vakantiedag op de Wadden, compleet met bootreis, veel vogels kijken, mooie natuur, duinen en strand en 'zee', wind en golven. En natuurlijk van het gezellige, ongedwongen en inspirerende gezelschap van een diverse groep vogelaars! Bedankt Vogelbeschermingswacht, en nog vele jaren toegewenst van nuttig en leuk vogelwerk!!

Riëtte Platen

Waargenomen soorten (44):

Excursiegroep Roel:

Boerenzwaluw, Oeverzwaluw, Kleine karekiet, Waterral, Wilde eend, Rietgors, Kokmeeuw, Tureluur in struik, Visdief, Kuifeend, Baardman, Kluut, Witte kwik, Grauwe gans, Meerkoet, Grutto, Kleine plevier, Roodborsttapuit, Krakeend, Blauwborst, Bontbekplevier, Gele kwik, Tafeleend, Bosrietzanger, Bergeend, Dodaars, Fuut, Grote canadese gans, Spreeuw, Nijlgans, Waterhoen, Slobeend, Knobbelzwaan, Zomertaling (m), Aalscholver en Geoorde fuut.

Excursiegroep Benno:

Kokmeeuw, Visdief, Witte kwikstaart, Boerenzwaluw, Gele kwikstaart, Kuifeend, Meerkoet, Kleine karekiet, Spreeuw, Aalscholver, Waterhoen, Kleine plevier, Rietgors, Krakeend, Grauwe gans, Kluut, Bontbekplevier, Bergeend, Oeverzwaluw, Rietzanger, Tafeleend, Tureluur, Bosrietzanger, Nijlgans, Grote canadese gans,

© IJseend, man (foto: Chris Spijkerboer).

Kleine mantelmeeuw, Knobbelzwaan, Fuut, Bruine kiekendief, Wilde eend, Slobeend, IJseend (m) en Grutto.

Aanvulling Geert Jan & Mirjam Prins (individueel):

Gierzwaluw, Zwarte stern, Stormmeeuw en Zwartkopmeeuw.

Vogelen op de Marker Wadden

Impressie van een ‘gastvogelaar’

Mijn vader vroeg mij zo’n twee maanden geleden of ik zin had om met hem mee te gaan op excursie met de Vogelbeschermingswacht Noord-Veluwe. Hij vertelde me dat de excursie een bezoek aan de Marker Wadden betrof. Eerlijk bekennen, ik had er nog nooit van gehoord en moest even google-en waar dat precies ligt en hoe het er uitziet op de kaart. Ondanks dat ik helemaal geen vogelaar ben – al kan ik heus wel een Merel van een Kauw onderscheiden en een Koolmees van een Pimpelmees – leek het me erg leuk om mee te gaan.

Om half 10 was het vertrek met de veerboot, de Blue Amigo, richting de Marker Wadden. Wij waren om 8.45 uur in de haven van Lelystad want de boot zou niet wachten en de familie Schuur is liever te vroeg dan 1 minuut te laat...

Het bleek niet helemaal overbodig geweest om op tijd te vertrekken want parkeren was nog even een dingetje. We werden tegengehouden door een slagboom die niet openging, maar op aanwijzingen van een behulpzame lokale mevrouw konden we bij de Batavia Mall de auto kwijt. Eenmaal op de kade stond er al een redelijk grote groep mensen, die elkaar in mijn ogen toch enigszins leken te kennen. Druk met elkaar keuvelend over van alles en nog wat én over wat er te wachten stond vandaag. Nieuwsgierig naar het type mens hier bij aanwezig, werd mijn vermoeden wel enigszins bevestigd. Veel heren van een zekere leeftijd, soms met baard, rugzak, verrekijker, enkelen een telescoop en (makkelijke) wandel schoenen (mijn vader heeft alleen geen baard...;-). Maar er waren ook genoeg enthousiaste dames!

© Visdieven (foto: Arnold Berghorst)

© Baardmannetje (foto: Ger Breman).

De boottocht duurde zoals gezegd zo'n half uurtje en eenmaal aangekomen konden er naar eigen inzicht groepen gevormd worden. Wij besloten aan te sluiten bij de groep van Roel, en we begonnen te lopen richting een uitkijktoren van hout, wat me deed denken aan een grote vierkante snorkel. Dit bleek de uitkijktoren te zijn om van bovenaf een stuk over 'het wad' te kijken. Ik vond het beneden al mooi genoeg en besloot daar te blijven. De omgeving is inderdaad wat je verwacht bij het woord 'wadden', veel zand en redelijk harde wind. Grote rietpluimen waar veel vogels verscholen zitten en planten waarvan ik de namen niet weet, behalve dan de Margrietten. Die zijn er volop.

De eerste vogel die ik heb kunnen bekijken is de Kleine plevier, herkenbaar aan het geel gerande oogje. Dit liet ik mij vertellen door een van de aanwezige dames en ik heb het goed kunnen zien met de telescoop. Ik vroeg me direct af; Kleine plevier..., dus er is ook een Grote plevier...? Thuis heb ik even gezocht en er bestaan blijkbaar wereldwijd over de 60 soorten plevieren. De plevieren en de kieviten vormen samen een vogelfamilie die behoren tot de steltlopers.

De grote soorten zijn meestal de kieviten en de kleinere soorten de plevieren (bron: dieren-en-planten.nl). Mogelijk voor de meesten geen nieuwe informatie, maar voor mij wel. Ook zagen we op een gegeven moment de Bontbekplevier lopen op een zandbankje en was het verschil met de Kleine plevier voor mij duidelijk. Oranje pootjes en snavel voor de Bontbek en dus het geel gerande oogje van de Kleine plevier. Ergens halverwege werd er een koffiepauze ingelast. Iemand vroeg me of ik de Geoorde fuut al had gezien iets verder op...nee dus! En aan het eind van de wandeling bleek ook dat ik een hele mooie eend gemist had; de IJseend.

Het 'zeldzame' vogeltje: de Baardman of liefelijker; het Baardmannetje, bleek niet zo zeldzaam hier op de Marker Wadden. Lopend langs de rietkragen wees Roel ons erop dat je ze makkelijk kunt herkennen aan hun 'metalen'-geluidje. Ik begreep wel wat ie daar mee bedoelde maar om nou te zeggen dat ik ze er daarom de volgende keer zo uitvis aan de hand van het geluid... daar ben ik niet zo zeker van! Ik heb ze niet alleen gehoord, maar ook kunnen zien. echt een heel mooi vogeltje... al zou ik hem ook Chinese-snor vogel kunnen noemen. Het is maar hoe je de tekening bekijkt.

Ik heb in elk geval een leuke dag gehad en wil iedereen dan ook nogmaals bedanken. Of ik een enorme vogelaar word betwijfel ik. En daarmee bedoel ik dus dat ik waarschijnlijk niet aan één of meerdere kenmerken de vogels die ik zie of hoor altijd zal kunnen benoemen. Maar ik vind het wel harstikke leuk om het op mijn manier te bekijken en te beleven. Als ik in de toekomst in de polder fiets met mijn vader zal ik misschien tóch het 'stalen' gepiep van een Baardmannetje herkennen....

Of er komt er eentje uit het riet met rugzak en telescoop.

Yvette Schuur

© Arnold Berghorst

Mijn vogelliefhebberij deed mij de das om

Het is inmiddels vele decennia geleden dat ik altijd een stropdas droeg. Ik had er vele, maar het merendeel bestond uit “vogeldassen”, dassen met een of meer vogels als motief. Ik droeg verschillende dassen van Vogelbescherming, enkele met de Lepelaar als logo en een andere met een vliegende Ooievaar. Van de Britse zusterorganisatie (R.S.P.B) had ik een das met Kluten. Van de Scottish Ornithological Union betrok ik een das met Kuifmezen als hun logo, etc. Mijn collectie telde verder dassen met Bosuil, Winterkoning, Roodborst, Torenvalk, Slechtvalk, IJsvogel en Flamingo. Het moesten wel van die echt Engelse 'gedistingeerde' dassen zijn, waarbij de vogels enkele centimeters uiteen diagonaal onder elkaar geplaatst zijn. Maar toch heb ik ook een das met enkele merelachtige vogels uit de decoratieve stal van William Morris. Van die groene jagersstropdassen met Wilde eend of Fazant hield ik mij verre.

Tegenwoordig is het mogelijk om via bijvoorbeeld het zoekwoord "bird tie" op internet een collectie vogeldassen bijeen te brengen. Dat was 40 à 50 jaar geleden nog niet het geval. Dat medium bestond toen immers nog niet. Op bezoek in het buitenland, en met name in Engeland, liep ik vaak een kledingzaak binnen om te kijken of ze een vogeldas hadden. Maar ik kwam ook via Engelse vogelvrienden aan mooie dassen.

Tijdens een van de vogeltrips die ik in Nederland als reisleader van een groep Britse vogelaars leidde, droeg een van de deelnemers een prachtige stropdas met Papegaai-duikers!! Dat bleek een das te zijn van het fantastische vogeleiland St. Kilda. Toen ik hem vroeg of ik die van hem zou mogen overnemen zei hij met een grafstem en met een aardappel in zijn keel: “Oh nooo, that is absolutely tabooo!!! Alleen mensen die St. Kilda bezocht hebben waren gerechtigd zo'n das te dragen.

Maar toen mijn vriend Andri Binsbergen jaren later St. Kilda bezocht bracht hij zo'n das voor mij mee..... Ik draag zelden meer een van deze dassen, maar bij plechtige gelegenheden, zoals bijvoorbeeld een begrafenis, gaat de stropdas weer om en dan kies ik de vogel, die het best bij de persoon waar het om gaat past.

Just Walter
e-mail: justwalter44@gmail.com

Vogelexcursie langs de IJssel

met in de hoofdrol de Visarend!

Op 3 september j.l. gingen we onder leiding van Benno met zijn elfen op pad, verdeeld over meerdere auto's, langs de IJssel en de Duursche waarden. In de Duursche waarden begon in 1989 het eerste natuurontwikkelingsproject langs de grote rivieren. Het doel was de natuur te beschermen én nieuwe natuur te ontwikkelen met meer biodiversiteit. Tijd dus voor een excursie om de resultaten hiervan voor de vogels waar te nemen!

Onze eerste stop was in het gebied bij het plaatsje Windesheim, bij de in de uiterwaarden gelegen Tichelgaten. We zijn nog niet uitgestapt of een groep van 13 Lepelaars komt overgevlogen. Wat een prachtig gezicht zo tegen de strakblauwe lucht!

Door de droogte staat het water veel lager dan normaal, maar toch zien we hier al 32 soorten. Zoals de Oever-, Boeren- én Huiszwaluw, een Dodaars en overvliegende Watersnippen. Onze geluksplek is echter toch de parkeerplaats, want als we terug lopen vliegen er twee

Wespendieven over. Benno legt ons uit wat het verschil is met een Buizerd. Heel fijn!

Onderweg in de auto naar de volgende plek bespreek ik met Nanco dat ik toch wel erg graag een Visarend wil zien, voor mij een nieuwe soort. We stoppen op de Tichelstraat in Den Nul en kijken uit over de Lange Kolk. Hier is een mooie groep Casarca's te zien en al wat Smientjes. Opeens hoor ik iemand roepen "Visarend"! Ja hoor, daar vliegt hij! Wat een prachtig beest! Ik ben helemaal in mijn nopjes, zeker als hij daarna nog een duikvlucht naar beneden maakt en vervolgens met een vis in zijn poten uit het zicht verdwijnt. Te gek, maar het gaat ook altijd weer zó snel, dat ik zou willen dat ik hem wat langer had mogen bewonderen. Ik krijg al een reprimande van Dik als ik dit hardop uitspreek, maar toch wordt mijn wens meteen daarna vervuld, want de Visarend is terug en vliegt onze kant op! Langzaam komt hij dichterbij en is steeds beter te zien. Met de vis nog in zijn poten, vliegt hij over ons heen en kijken we hem nog lang na. Ik ben nu echt in extase, mijn dag kan niet meer stuk! We zien hier nog 21 andere soorten en zitten zo binnen twee uur al op 53 soorten!

© Visarend (foto: Chris Spijkerboer).

In de vogelkijkhut in de Duursche Waarden zien we een prachtige Groenpootruiter. In de hut zitten twee vogelaars met camera's met enorme lenzen erop en ze zijn duidelijk niet van plan hun plekje tijdelijk af te staan. Als we gaan kijken zien we al snel waarom, het is niet te geloven, maar daar op een paal in het water zit weer een Visarend! De Visarend vindt het al snel mooi geweest en vliegt op. We besluiten de mannen ook verder met rust te laten en gaan op weg naar de volgende stop; een plekje nabij Laag Zuthem, dat ik zelf niet zo snel had gezien als een vogelhotspot. Maar al snel blijkt het een rover walhalla! Op deze plek was tot enkele dagen geleden namelijk nog een Slangenarend gezien, die daar al een tijdje verbleef. Helaas is de vogel hier inmiddels vertrokken. Maar we zien wel een Boomvalk vliegen. Vervolgens ontdekken we in de verte een Rode wouw en daarna vliegt er ook nog een Bruine kiekendief over! Ook zien we o.a. nog een Tapuit en een Paapje. Volgens onze excursieleider typische soorten van deze doortrekperiode.

© Paapje, man (foto: Jan Nijendijk).

Een andere vogelaar die net wilde weggaan toen wij aankwamen bleef nog even meekijken naar de Rode wouw en vertelde ons dat hier biologisch geboerd wordt en dat er hier daardoor veel meer vogelsoorten te vinden zijn. Het is ondertussen lunchtijd en ons daglijstje is al weer aangegroeid tot 61 soorten.

Ter hoogte van Zalk, maar nog aan de Zwolse kant van de IJssel, ligt het natuurgebied Vreugderijkerwaard. Daar lopen we via de dijk en een mooie fietsbrug naar een vogelkijkhut waar je over het hele gebied uitkijkt. Ik zie hier twee nieuwe soorten: de Kleine strandloper (strandloper met ADHD) en een Krombekstrandloper (die bek is wel héél subtiel krom). Wat een mooie plek is dit! We zien ook nog Kemphanen, Goudplevieren, een Wulp en Bontbekplevieren.

Ik zit al op drie nieuwe soorten, maar als Benno begint over een Roodhalsfuut in de buurt, wil ik die toch wel heel graag zien. We rijden erheen, stappen uit en daar ligt zowaar de Roodhalsfuut vooraan in het water al op ons te wachten. Zijn rode hals is nog goed te zien, wederom prachtig! We gaan langs het Reevediep bij Kampen naar de Enk. Vanaf de brug zien we een grote groep Lepelaars, wel meer dan 100, als in een soort ritueel samen vliegend, meer dansend over hun slaapplek. In het water zien we weer allerlei soorten, waaronder de Bosruiter, Geoorde fuut en Bonte strandloper. Opeens horen we een klagelijk krijsend geluid, de Waterrall! Hij laat zich niet zien, maar is altijd goed te herkennen. De laatste stop is bij het Vossemeer, waar een grote groep Reuzensterns zit. Nog een nieuwe soort, en wat een mooie afsluiting van een héle geslaagde dag!

Voor mij vijf nieuwe soorten en met zijn allen zagen we 81 soorten langs deze prachtige route waar de natuur en biodiversiteit duidelijk is toegenomen. Nu blijven beschermen!

Leonie Lubbersen

Waargenomen vogelsoorten (81):

Brandgans, Grauwe gans, Knobbelzwaan, Casarca, Slobeend, Krakeend, Smient, Wilde eend, Wintertaling, Kuifeend, Holenduif, Houtduif, Turkse tortel, Waterral, Waterhoen, Meerkoet, Dodaars, Roodhalsfuut, Fuut, Geoorde fuut, Scholekster, Kievit, Goudplevier, Bontbekplevier, Wulp, Kempphaan, Krombekstrandloper, Bonte strandloper, Kleine strandloper, Watersnip, Witgat, Bosruiter, Groenpootruiter, Kokmeeuw, Stormmeeuw, Zilvermeeuw, Pontische meeuw, Kleine mantelmeeuw, Reuzenstern, Visdief, Ooievaar, Aalscholver, Lepelaar, Blauwe reiger, Grote zilverreiger,

Visarend, Wespendif, Sperwer, Bruine kiekendif, Rode wouw, Buizerd, IJsvogel, Grote bonte specht, Groene specht, Torenvalk, Boomvalk, Gaai, Ekster, Roek, Zwarte kraai, Pimpelmees, Koolmees, Oeverwaluw, Boerenwaluw, Huiswaluw, Staartmees, Tjiftjaf, Zwartkop, Winterkoning, Boomkruiper, Spreeuw, Merel, Zanglijster, Paapje, Tapuit, Huismus, Heggenmus, Gele kwikstaart, Witte kwikstaart, Vink en Putter.

Heerlijk helder randmeerwater

De Veluwerandmeren danken hun vogelrijkdom aan de hoge waterkwaliteit. Die waterkwaliteit hangt op haar beurt samen met de concentraties van in water opgeloste stikstof en fosfor. Stikstof wordt vaak afgekort tot N, fosfor tot P. Om een hoge waterkwaliteit te behouden moeten de N- en P-concentraties niet te hoog en niet te laag zijn. Hoge concentraties leiden tot overmatige groei van algen (ondoorzichtige ‘groene soep’), lage concentraties tot gebrek aan voedsel voor allerlei andere planten en dieren.

In de randmeren vindt jaarlijks aanvoer van nieuwe N en P plaats via beken, via rioolwaterzuiveringsinstallaties, via de uitwerpselen van vogels die op de randmeren rusten en, voor wat betreft N, ook via de neerslag. Die jaarlijkse aanvoer zou tot steeds hogere concentraties leiden, ware het niet dat er ook afvoer van N en P plaatsvindt. Die afvoer gebeurt in de vorm van door gemalen uitgeslagen water in de richting van Markermeer en IJsselmeer, via visvangst en de afvoer van gemaaide waterplanten, en via vogels die zich

buiten de randmeren ontlasten. N kan de Veluwerandmeren ook nog in gasvorm verlaten. P kan tot op zekere hoogte in de meerbodem worden vastgelegd.

Binnen een meer vindt ook nog veel uitwisseling plaats tussen de opgeloste N en P in het water en de aanwezige algen en planten. Die algen, waterplanten en oeverplanten, inclusief de daarin opgenomen N en P, vormen op hun beurt voedsel voor allerlei dieren variërend van mosselen en vissen tot vogels en insecten. Alle planten en dieren sterven vroeg of laat omdat ze gegeten worden of domweg afsterven. Dat laatste proces wordt ‘turn-over’ genoemd. Daarbij lost de door die planten en dieren opgenomen N en P weer op in het water. Bijgaand plaatje illustreert de complexiteit in vereenvoudigde (!) vorm.

Veel waterrecreanten ervaren de Veluwerandmeren als ondiep ondanks de vele verdiepingsmaatregelen die hebben plaatsgevonden. De bevaarbaarheid wordt ook nog eens

© Wolderwijd, Harderwijk (foto: Roel Pannekoek)

beperkt door de uitgebreide velden waterplanten, met name fonteinkruiden. Daarom is een vergunning verleend om jaarlijks enkele honderden hectares randmeer te maaien. Daarbij laten de maaiers de stoppels en wortels van de waterplanten staan. Die vormen een voedselbron vormen voor vogels.

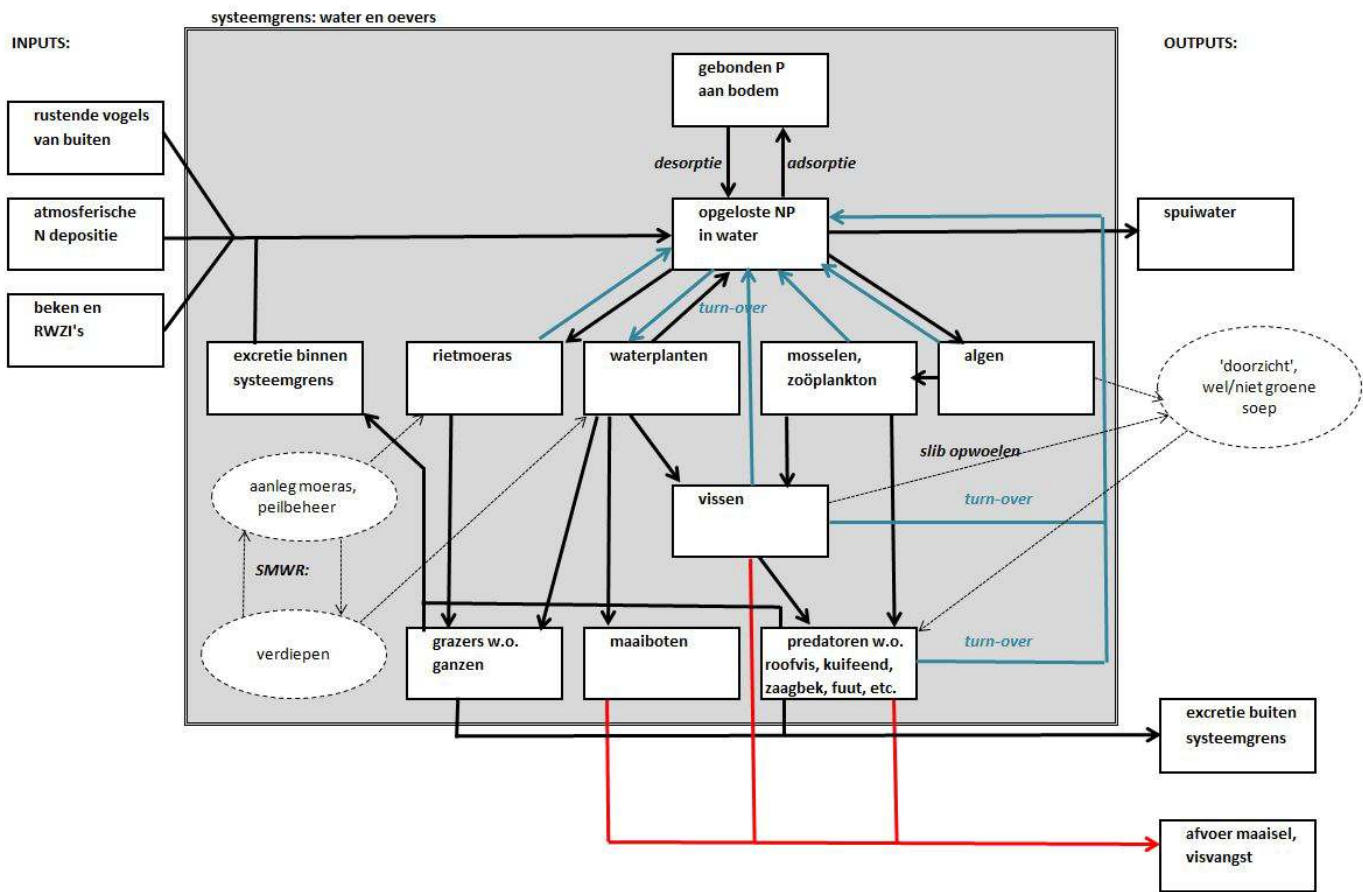
De Stichting Maaien Waterplanten Randmeren (SMWR) heeft het bestuur van de Vogelbeschermingswacht Noord-Veluwe (VBW) gevraagd hoe zij aankijkt tegen het idee om op beperkte schaal nog wat meer randmeer te verdiepen en de grond die hierbij vrijkomt te gebruiken om ecologisch rijke oeverzones te creëren. Zo'n ingreep kan de hoeveelheid bevaarbaar water vergroten en het maaiewerk beperken en tegelijkertijd de vogelrijkdom langs de oever vergroten. Dat laatste is nodig om, bijvoorbeeld, invulling te geven aan de wettelijke herstelopgave die bestaat voor Grote karekiet en Roerdomp. Het VBW-bestuur heeft haar Natuurbeschermingswerkgroep (NBW) om een oordeel gevraagd.

De NBW heeft de suggesties van de SMWR bestudeerd en het VBW-bestuur geadviseerd vooralsnog niet in te stemmen met verdere verdieping van de Veluwerandmeren onder het motto: 'geen oude schoenen weggooien voordat je nieuwe hebt'. We denken dat we zuinig en voorzichtig moeten zijn met de bestaande hoeveelheid waterplanten.

Nu de hoeveelheid mosselen om slecht verklaarde redenen terugloopt, komt het bij de zuivering van het water in nog sterkere mate op de waterplanten aan. Tussen die waterplanten gedijen bovendien allerlei dieren die als alternatieve prooi voor vissen en vogels dienen nu het aanbod van mosselen lager is. Graafwerk en ook het ontbreken van waterplanten zelf, brengt een zeker risico van vertroebeling met zich meer. En helderheid dient juist behouden te blijven ten behoeve van vissoorten die op zicht jagen. Zij houden bodemwoelers zoals brasem binnen de perken. De 'werk-met-werk' aanpak van 'meer verdiepen én meer oeverzones' vinden we bovendien riskant omdat we de aanleg van ecologisch relevante oeverzones nog niet goed in de vingers hebben. De aanleg van blijvend riet zonder verlanding en bosvorming blijkt immers lastig langs de randmeren. Daarmee bestaat volgens ons een gevaar dat we eindigen met verdiepte randmeren met minder doorzicht zonder winst in de vorm van een duurzaam geslaagd rietmoeras.

Jaap Schröder

'Vereenvoudigd' N- en P-stroomschema van een meer

Vogelwachter aan het woord

Interview met Wim Smit

In 2004 interviewde de redactie de 'vogelveteranen' Wim Janszen en (wijlen) Nuy van Beek. Het gesprek leverde destijds een mooie impressie op van de geschiedenis van onze vereniging en de inzet van beide leden daarin. Helaas zijn er niet veel leden meer die vanaf het allereerste begin bij de Vogelbeschermingswacht betrokken zijn geweest. Bij ons 50-jarig jubileum in 2011 bezochten we Bert Hanekamp en Eef Lubbersen (toentertijd 78 en 80 jaar oud en anno nu nog immer onder ons) voor een terugblik op hun vogelactiviteiten. In een uitvoerig vraaggesprek haalden deze 'vogelwachters' herinneringen op uit een halve eeuw Vogelbeschermingswacht. Vorig jaar bestond onze vereniging 60 jaar en vanzelfsprekend wilden we opnieuw een lid op de leeftijd der sterken interviewen, maar zoals bij zoveel activiteiten; Corona gooide roet in het eten.

Zo kwam het dat de redactie aan het eind van een van de warmste zomerdagen van dit jaar ons lid Wim Smit (Aalten 1937) interviewde aan de oever van het zgn. boerenstrandje aan de Veluwemeerkust bij Hierden. Een briesje maakte de temperatuur aangenaam.

Hoe is je interesse in de vogelwereld ontstaan en op welke leeftijd was dat?

"Het naar vogels kijken is eigenlijk terloops ontstaan. In mijn jongste jaren kon je dat ook niet echt als hobby betitelen, maar ik herinner me ondermeer een Wielewaal in onze tuin en Goudvinken die de kersebloesems wegpikten. Als schooljongens probeerden we duiven te vangen. Over een kijker en vogelgids beschikten we thuis niet en waargenomen soorten werden in die tijd niet genoteerd. Er was in onze omgeving ook niet zoiets als een club van vogelaars.

Na mijn trouwen met Ank verhuisden we in 1961 naar Harderwijk waar mijn loopbaan aldaar startte als leraar op de Dr. De Visserschool. In 1963 werd ik aangenomen op de Groen van Prinsteren Mulo, waar ik mijn verdere docentenleven heb gewerkt. Ank's neef Bert Hanekamp was toen al lid van de VBW en heeft mij in 1963 ook lid gemaakt. Ik bezocht de lezingen en heb om mijn vogelkennis aan te scherpen veel aan excursies deelgenomen. In datzelfde jaar deed de VWG een inventarisatie op landgoed Staverden. Na de rondes ging ik in m'n eentje nogmaals de route lopen voor soort-herkenning en om de geluiden te oefenen. In die jaren werd er ook nog aan wintervoeding gedaan. Achteraf gezien had dat weinig zin aangezien de soorten die het voer het minst nodig hadden er met het uitgestrooide brood en graan vandoor gingen.

Je hebt ook een aantal jaren deel uit gemaakt van het Bestuur.

Ja, in de jaren '80 ben ik bestuurslid geweest. Bij het 25-jarig jubileum van de vereniging in 1986 hebben we toen de landelijke dag van Vogelbescherming Nederland georganiseerd. In de zaal van het Nassau Veluwe College waren diverse activiteiten en een lezing.

In latere jaren nam ik binnen het bestuur het penning-

© Wim aan de oever van het Veluwemeer (foto: Roel Pannekoek).

meesterschap op me. Chris Herzog heeft die functie naderhand in zijn beheer gekregen.

Welke activiteiten van de VWG vind je belangrijk?

Voor mij persoonlijk ongetwijfeld de excursies. Zoals al opgemerkt heb ik van die trips veel geleerd op vogelgebied. Ik herinner me de excursies in de jaren '60 waarbij immer een beroep werd gedaan op de leden die over een auto beschikten. Bert Hanekamp had een bedrijfsauto en verder hadden Joop Karssen en dokter Bergsma van Sonnevank een auto. Zonder hun deelname hadden we anders geen ganzenexcursie naar Friesland kunnen plannen. Je kunt je het nu niet meer voorstellen, maar we gingen in die jaren speciaal op zoek naar de overwinterende Kolganzen. Andere onvergetelijke excursies waren die naar de Achterhoek, samen met Jan van de Vegt en Nuy van Beek. Ons doel was een waarneming van de Roodborsttapuit en in de eikenlanen rond Miste telden we zo maar een stuk of 5 Ortolanen.

Elke vogelaar heeft wel een of meerdere favoriete vogelsoorten. Welke soort heeft jouw warme belangstelling?

Zonder te aarzelen noem ik dan de Kraanvogel. Tot voor een paar jaar geleden stonden we elke herfst op de camping in Pruchten in Mecklenburg.

Tijdens de slaaptrek van duizenden Kraanvogels vice versa de akkers waar ze overdag foerageerden en de ondiepe Oostzee zuidelijk van het eiland Zingst, vlogen de vogels luid trompetterend over onze caravan. Wat een belevenis! Een andere soort die bij me opkomt is de Zeearend. Vanuit een kerkelijke uitwisseling hebben we vrienden gemaakt in Anklam, een voormalige DDR-stad aan de Peene. In de moerassen en natte broekbossen rondom het Peenetal kun je op een dagtrip zomaar tientallen arenden noteren en ook voor andere soorten is het een vogelparadijs. En wat we enkele decennia nog niet hadden durven dromen; met een beetje geluk tref je nu een Zeearend aan in het Harderbroek of ergens langs de Veluwemeerkust.

Je gaat een dagje vogelen. Wat is dan doorgaans het gebied waar je graag naar toe gaat?

Hier in de buurt is dat toch altijd weer de polder Arkemheen die trekt. En verder het weidegebied en rietkragen bij de Oostermheeweg in Hierden en de Zeeweg in Doornspijk met het kijkscherm bij de Ludgeruskerk. In onze jonge jaren gingen we vaak in klein comité vogelen, meestal samen met Joop de Kam en Ko Karssen. In vroegere jaren trokken we met de caravan naar Jacca in de Spaanse Pyreneeën. Lammert Bomhof had ons geïnspireerd met enthousiaste verhalen over de diverse gierensoorten en de vele roofvogels die daar zelfs over de camping vlogen. Een fantastische streek met allerlei vogelsoorten die je hier te lande niet zou aantreffen. Een ander deel van Spanje waar we goede herinneringen aan hebben is de Extremadura. Fraaie landschappen en zo rijk aan vogels. In de buurt van Valladolid zagen we groepen Grote trappen.

De veranderingen in de vogelwereld zullen jou ook niet zijn ontgaan. Aan welke soorten denk jij dan?

Dan denk ik meteen aan de Korhoenders op de Paalberg op de Ermelose hei. In de jaren '60 en zelfs nog tot begin jaren '70 kon je ze hier in het vroege voorjaar horen en zien bolderen. Ik weet zo niet meer de aantallen, maar het waren er veel. Verder zie ik met lede ogen de dramatische afname aan van soorten als Zomertortel, Wielewaal en Patrijs.

© Korhoen: ooit een Veluwe broedvogel (foto: Maas van de Ruitenbeek).

© Wim (l) met medebestuurders Adrie Hottinga (m) en Wim Janszen (r), rond de beginjaren '80 (foto: VBW).

Vorige eeuw waren dit vogels die je eigenlijk overal wel aantrof in hun specifieke biotoop. Wat te denken van de Grauwe gors die je elk jaar wel zag rond de monding van de Hierdense beek. Tegelijkertijd vraag ik me dan af, waarom kom je deze soort nog wel volop tegen in Duitse natuurgebieden en in vergelijkbare ruige biotopen in ons land niet meer?

In de ruim 60 jaar die onze vereniging bestaat is er veel veranderd in de vogelwereld, ook de visie van ons vogelaars op diverse punten. Inventarisaties van natuurterreinen zijn elk jaar een terugkerend item en excursies worden nog steeds ruimschoots gepland. Hoe kijk jij met de ervaring van een bijna 60-jarig lidmaatschap anno nu naar onze vereniging?

Ik zie de VBW als een goed functionerende vogelwacht. Vogelen is van een wat uitzonderlijke hobby steeds meer een liefhebberij van velen geworden. Het is ook plezierig te constateren dat de club ook aanwas van jonge vogelaars krijgt. Zij zijn gespitst op leuke soorten en hebben bijna zonder uitzondering een goede vogelgeluidenkennis. En natuurlijk petje af voor Natuurbeschermingswerkgroep. Het is knap voor het werk dat zij verzetten en de tijd die de groep steekt om allerlei bedreigingen van de vogelwereld het hoofd te bieden met visies en zonodig bezwarenprocedures. Nota bene dat laatste vaak tegen gemeenten en instanties die regels en wetten in hun voordeel uitleggen".

De zon is al enige tijd onder als we het interview met Wim afsluiten. Een groepje van 4 Lepelaars is voorbij gevlogen en in de rietkraag naast ons gilt een Waterral.

De jonge generatie Smit is uiteraard met het vogels kijken opgevoed, door de natuurwandelingen en de keuze van vakantiebestemmingen. Dochter Marieke kijkt vogels en zoon Ard is eveneens lid van onze vereniging. De kleinkinderen bellen regelmatig naar Opa om te melden welke vogel ze weer gezien hebben. Gelukkig dat dit vogelvirus besmettelijk is!

De redactie

Verslag nestkasten Strokelbos Harderwijk, 2022

De winter van 2022 was zeer zacht, redelijk veel regen en een enkele keer een klein beetje sneeuw. Op zich een zeer gemakkelijke winter voor de vogels zou je zeggen. Gezien de temperatuur klopt het, maar het was algemeen bekend dat er in de herfst maar heel weinig voedsel in de vorm van beukennootjes en eikels was gevallen. De stand van de wilde zwijnen (gek op eikels en andere nootjes) is in het voorjaar 2022 nog nooit zo laag geweest in de laatste 15 jaar. Ze gingen mager de winter in en veel zwijnen hebben ondanks de zachte temperaturen de winter niet overleefd.

Later meer over de Boomklever, maar deze soort heeft zeker te lijden gehad aan het gebrek van beukennootjes. Het zal mogelijk blijken bij de schoonmaakronde van de kastjes. Wat betreft dode mezen in de kasten viel het dit jaar mee. De mezen hebben in ieder geval voldoende gebruik gemaakt van de kasten gezien de hoeveelheid poepjes in de kasten. Ik trof in twee kasten een dode Koolmees aan, maar geen enkele Pimpelmees.

Over het weer in het voorjaar kan ik kort zijn; het was een warm en droog voorjaar en dat heeft een positieve invloed op het broedsucces. De eerste eieren worden bij de Koolmees 7 dagen eerder gelegd dan vorig jaar, namelijk op 30 maart. Bij de Pimpelmees wordt het eerste ei een dag later gelegd. Dat is toch weer 7 dagen eerder dan vorig jaar. In de eerste twee weken van april gaan de mezen helemaal los. In meerdere kasten wordt 9 à 10 eieren gelegd. In enkele kasten, vooral bij de Pimpelmees tel ik er soms 11 à 12. Vorig jaar waren ook de kasten bezet met grote broedsels, maar op het tijdstip van uitkomen van de eieren bleek dat er veel onbevucht waren. Dit jaar was dat absoluut niet het geval. In totaal heb ik maar 36 eieren uit de kasten gehaald die niet bevrucht waren, dan wel dat het legsel in de steek was gelaten door de broedende mees. Het is en blijft een fantastisch gezicht, een klein kastje met 10 pullen die de snavel gelijk allemaal openen als ik een controle uitvoer. Er is blijkbaar geen voedselgebrek, want zowat alle pullen worden goed gevoed en vliegen na 19 dagen uit de kasten. Eén legsel wordt in de steek gelaten en bij sommige andere kasten moet ik soms een dood jong uit de kast halen.

Mooi weer heeft zeker een positieve invloed op de bevruchting, het uitkomen van de eieren en het uitvliegen van de pullen uit de kast. Om te zorgen dat hun jongen de kast verlaten stoppen de ouders rond de 16e dag met de vele voedselvuchten. Ze worden nog wel wat gevoerd, maar zeker niet zo veel als in de begindagen. De ouders laten de pullen een beetje 'verhongeren'. Er worden nog maar weinig voedselvuchten uitgevoerd. De laatste voedselvuchten van de ouders eindigen vaak vóór het invlieggat. Op deze manier brengen ze nog een klein beetje voedsel aan de jongen. Die leiden de laatste twee dagen in de kast honger

© Boomklever (foto: Alex & Annette Hagenbeek).

en willen die gestild hebben. Dan maar naar buiten, de grote mensenwereld in. Pa en ma zitten al te wachten en als ze naar buiten komen worden ze door hun ouders geleerd zelf voedsel te vinden. In een paar kasten wordt voor de 2e keer een legsel gelegd en groot gebracht, maar ik kan de ladder dit jaar vroeg in het seizoen opbergen.

Ik noemde al de Boomklever. De afgelopen jaren had ik iedere keer 3 à 4 kasten bezet met een legsel van de Boomklever. Dit jaar geen enkel nestje. Tijdens de rondes die ik liep langs de kasten hoorde ik ook geen enkele Boomklever. Schijnbaar hebben zij helemaal slecht overwinterd. Zij zijn mede afhankelijk van beukennootjes en die waren er zoals gezegd heel weinig. Dus blijft het dit jaar beperkt tot twee paartjes, maar die hebben het wel goed

gedaan. De Koolmezen hebben in 41 kasten een legsel gehad en vlogen er 288 pullen uit de kast. Vorig jaar waren 51 kasten bezet en vlogen er maar 206 pullen uit. Dat er meer jongen uitvlogen uit minder kasten is het gevolg van grotere legfels en minder onbevuchte eieren, plus voldoende voedselaanbod. Eén legfel werd in de steek gelaten. Bij de Pimpelmezen was het verschil verhoudingsgewijs nog groter. Waren er vorig jaar 9 kasten bezet en vlogen er maar 47 pulletjes uit de kast, dit jaar waren er tien kasten bezet, maar er vlogen wel 100 pullen uit de kast. De legfels van de Pimpelmees waren dit jaar allemaal groot, met een maximum van 12 eieren.

© Zelfgemaakt kalkbakje met eierschalen, om het kalkgebrek bij broedvogels aan te vullen (foto's: Frans Deuring).

De discussie gaat de laatste tijd veel over de stand van de natuur, te veel stikstofdepositie, enz. De laatste jaren lees je in onderzoeksrapporten dat Koolmezen een gebrek aan calcium hebben, met als gevolg eieren met een hele dunne schaal die snel breekt of anderszins dat de jonge pullen met gebroken pootjes in de kast liggen omdat het voedsel onvoldoende kalk bevat. Die kalk krijgen ze deels met het voedsel, maar ook door hele kleine stukjes schelp van slakkenhuisjes. Maar fietspaden verhard met schelpen zijn er vandaag de dag niet meer en in een droog voorjaar zijn er misschien ook wel minder slakken. In een vogelblad las ik dat er een onderzoek is geweest naar het juiste moment wanneer mezen veel calcium nodig hebben. Dat blijkt eigenlijk alleen maar vanaf het begin van de eileg. Dat is te begrijpen. Voor ieder ei dat ze leggen hebben ze kalk nodig. Uit dit onderzoek bleek dat ze kort voor de eileg iets meer kalk opslaan in hun botten, maar het grootste gedeelte van de benodigde kalk vinden ze gewoon tijdens de dagen van de eileg. In een aantal gebieden waren voor het onderzoek proeven gedaan met het aanbieden van gemalen eierschalen. De extra aanbieding was gemonitord met wildcamera's.

Ons lid Roel Pannekoek controleert rond Harderwijk en Nunspeet een aantal uilenkasten. Bij een boer in Hulshorst trof hij in diens schuur een grote berg fijn gemalen eierschalen aan. Roel dacht gelijk aan mijn nestkastproject en kwam met een grote zak met fijngemalen schalen aanzetten. Tijdens de schoonmaakronde voorafgaand aan het broedseizoen hebben Roel en ik op vier verschillende plaatsen in het broedgebied bakjes aan een boom bevestigd met daarin dus het eischalengruis. Van de beheerder van het desbetreffende bosgebied kon ik een periode een wildcamera lenen. De camera legde de volgende bewegingen op de bijvoederplankjes vast: 6 keer een gaai, 1 keer een Grote bonte specht, 2 keer een eekhoorn, 1 maal een boommartel en gelukkig toch ook een keer een Koolmees. Op de andere bakjes met eischalengruis legde ik iedere keer twee dennenappels tegen elkaar. Elke keer bij controle zag ik dat de dennenappels verplaatst waren. Een teken dat er in ieder geval gebruik werd gemaakt door een vogel of ander dier.

Zelf bewaar ik het hele jaar de eierschalen thuis. Deze strooi ik in het voorjaar fijn gemaakt uit op verschillende plekken in het bos. Op deze manier breng ik in ieder geval een beetje kalk terug in de natuur. Ik hoop dat de lezer van dit artikel dat volgend jaar ook doet. Al is het misschien maar de welbekende druppel; iedere druppel kan een beetje helpen. Doet u volgend jaar mee? Kan in uw tuin of gewoon ergens in het bos.

Frans Deuring

Verslag nestkasten De Haere bij 't Harde

© Koolmees (foto: Rini Lambou)

De Haere is een gemend bos met een groot heideveld en zandverstuiving gelegen langs de snelweg A28 tussen Nunspeet en 't Harde.

Ook dit jaar heeft Het Geldersch Landschap geen dunning gedaan van de grove den of douglas. De open stukken kapvlakten die drie jaar geleden zijn gemaakt ontwikkelen zich in rap tempo met nieuwe jongen grove den en berk. Toch wel de twee soorten die zich het meest en snelst ontwikkelen bij kapvlaktes. Bij de schoonmaakronde wordt ik een “redder” van een Koolmees of Pimpelmees. Bij het openen van de kast zie ik de genoemde mezen op hun zij liggen, met hun pootjes en snavels hevig vechtend om de kast. Nu al, dacht ik. Snel pak ik ze er uit spreek ze even krachtig toe en laat ze beide los. Bij de eerste ronde bleek dat uiteindelijk de Pimpelmees had gewonnen. Of het dezelfde is als bij de schoonmaakronde zal ik nooit weten.

Ook in dit gebied begint de eileg vroeg. De Koolmees legt op 31 maart het eerste ei in een kast. De Pimpelmees doet het een aantal dagen later, op 6 april, maar dat is toch vijf dagen eerder dan vorig jaar. De Bonte vliegenvanger (Bvv) is er ook vroeg bij dit jaar. In 2018 werd het eerste ei gelegd op 26 april, wat een record was voor dit gebied volgens mijn administratie. In de drie jaar daarna werd het eerste ei gelegd op 29 of 30 april. Dit jaar werd het record gebroken. Op 21 april lag het eerste blauwe ei in een kast. De volgende dagen gevolgd door nog eens zes eieren. Na 13 dagen broeden werden er 7 jonge Bvv geboren. Na 15 dagen hebben ze het luchtruim gekozen. Uitzonderlijk vroeg. De drie soorten vogels doen goed hun best, vergelijkbaar met het gebied De Stokel. Ook hier grote legsels, zeer weinig onbevuchte eieren en veel uitgevlogen pullen. In totaal werden er 576 eieren in de kasten gelegd. 25 Eieren waren onbevucht en in totaal vlogen er 529 pullen uit de kast. Een zeer hoog gemiddelde van uitgevlogen pullen ten opzichte van gelegde eieren, zo blijkt uit mijn eigen administratie van de laatste 8 jaar.

De Bonte vliegenvanger is een Afrikaganger en komt pas aan als een aantal kasten al bezet zijn door de mezen.

Het is dus altijd maar afwachten of er nog kasten vrij zijn voor de Bvv. Omdat ze er dit jaar vroeg bij zijn, zijn er gelukkig nog een aantal vrij voor deze vogel. Maar ook al zijn de kasten bezet door de mezen, dan nog weet de Bvv zijn mannetje of vrouwtje te staan. Vijf kasten bezet door mezen worden door de Bvv overgenomen. Drie keer vind ik een dode Koolmees als vulling van het nestmateriaal in de kasten. Geen enkele keer tref ik een dode Bvv in de kast aan. Drie keer tref ik een vrouwtje Bvv aan met een ring die ik vorig jaar of de jaren daarvoor om het pootje van de vogel heb gelegd. Toch wel zeer bijzonder dat een vogel ter grootte van een mus twee maal een vliegreis van zeg 5000 kilometer maakt en dan weer precies in hetzelfde gebied terug komt, om daar als volwassen vogel te gaan broeden. Ook de Gekraagde roodstaarten zijn er weer. Waren er vorig jaar vier kasten bezet, dit jaar bleef het beperkt tot twee. De Bosuilenkast, een favoriete kast bij deze vogel, was ook weer bezet. Deze vogel kan zeer goed tellen, want zij leggen altijd 7 blauwe eieren in een nestkom. Beide broedsels worden een succes.

Trouwe lezers van deze verslagen zullen zich afvragen hoe ging het met kastnummer 18. Vorig jaar schreef ik over deze kast dat er iedere keer nestmateriaal en een Koolmees in de kast zat, maar dat er geen eileg plaats vond door deze Koolmees. Nou, ik kan u melden dat er vooruitgang is geboekt in deze kast. Bij de eerste drie rondes van mij was het weer precies het zelfde als vorig jaar: nestmateriaal en Koolmees in de kast. Tot de vierde ronde: nestmateriaal, Koolmees én een heel klein eitje. Uiteraard laat ik dit allemaal in de kast. Zou het dan nu toch gebeuren? Maar helaas. Na twee weken geen enkele ontwikkeling. De Koolmees zit wel op het ei, maar dat is dan ook het enige. Als deze ontwikkeling zo door gaat dan moet ik misschien wel wachten tot 2030 voor dat er een volwaardig nest met pulletjes in deze kast zit...

Frans Deuring

Vogeltrip naar het Elbegebied

4 tot en met 8 mei 2022

Een wisselend groepje vogelvrienden heeft in het verleden vogeltrips naar Oost-Europa gemaakt. In 2019 zijn Roel Pannekoek, Jaap Schröder en Louw den Besten van plan om in het voorjaar van 2020 naar Noord-Macedonië te gaan voor een trip van ongeveer een week. Andere 'leden' van het wisselende groepje zijn deze keer niet in de gelegenheid. Dan wordt het dus maar met drie personen. Om de kosten van huurauto en accommodatie te delen wordt een vierde deelnemer gezocht. Ik word gevraagd als medereiziger en op dat aanbod ga ik graag in.

Het is december 2019 en het vliegtuig, overnachtingen en een boottocht op het Kerkinimeer (Noord-Griekenland) worden geboekt. Ik geniet alvast van de prachtige vogelreisverhalen die op internet te vinden zijn. Maar helaas, Corona slaat toe in maart 2020. Ach, we gaan pas in mei dus dan is het wel over is de gedachte, dus we annuleren niet. Op dat moment was de wereldwijde desastreuze impact van het virus nog niet zo duidelijk. Maar die bleek al heel snel. Kortom, we annuleren alle reserveringen.

Het is maart 2022, het voorjaar is in aantocht en bij Roel begint het te jeuken zoals hij dat omschrijft. We kunnen weer naar Noord-Macedonië. "Zullen we?" vraagt hij aan het groepje vogelvrienden. Uit de reactie blijkt dat er zeker belangstelling is, maar er is inmiddels ook (terecht) vlietschaamte ontstaan. Moeten we dit nu wel doen? Kunnen we niet ergens anders naar toe? Ook spelen de onrusten in oostelijk Europa mee in de overwegingen. Roel komt met het alternatief om naar het Elbegebied te gaan in de omgeving van Gartow, in het grensgebied met van voormalige DDR. Hij kent het gebied van eerdere trips en is daar erg enthousiast over. We (Jaap, Roel, Benno van den Hoek, Gert van Veldhuizen en ondergetekende) zijn het snel eens en besluiten om een appartement te gaan boeken. Helaas heeft Louw andere verplichtingen en kan deze keer niet mee.

Woensdag 4 mei

In de vroege ochtend van 4 mei stappen we al vroeg in de auto op weg naar een mooi oud bosgebied, het Hasbruch bij Bremen, dat op de route ligt naar de Elbe. Om half negen wordt op een landweggetje in Emsland gestopt voor een

eerste koffiebreek. Als vogelaar wordt direct rondgekeken en geluisterd naar de aanwezige vogels van het boerenland. De eerste 18 soorten werden genoteerd, waaronder zingende Geelgorzen en Gekraagde roodstaart.

Tegen 11 uur komen we aan bij Staatsforst Hasbruch, een vochtig bosgebied met enkele beekjes en plasjes. Het staat bekend om z'n rijke sortering vogelsoorten. Het is prachtig weer en we maken een wandeling van zo'n 8 kilometer over brede paden. Bijna alle soorten die je in een dergelijk bos kan verwachten worden wel gespot. Zo noteren we Appelvink, Middelste bonte specht, Zwarte specht, Koekoek en Vuurgoudhaan. Eenmaal onze weg vervolgend over de autobahn zien we even voorbij Bremen de eerste (van later zou blijken vele) Rode vrouwen.

Tegen een uur of vijf komen we aan in het dorpje Gartow waar we een ruim appartement op de bovenverdieping van een oude melkerij hebben gehuurd. Nadat we hebben uitgepakt maken we een wandeling vanuit het appartement dat pal aan de Gartower See (het Duitse woord voor meer, red.) ligt, een meer met brede rietkragen. Hier horen en zien we meteen al meerdere Grote karekieten. Deze soort komt hier vaker voor dan de Kleine karekiet. Net andersom dan in onze eigen regio. Na de maaltijd maken we een wandelingetje langs het water. We zijn verrast door de vele soorten die we in de korte tijd tegen komen. Het gaat om o.a. Bonte kraaien, Gele kwikstaarten, Rode wouwen, Groene specht en ongeveer 25 roepende Kraanvogels, waarvan het getrompetter prachtig weerklinkt vanuit de verte. Als we bij thuiskomst een biertje nuttigen op ons dakterras horen we van nabij plotseling de baltsroep van een Draaihals.

Het is even zoeken tussen het verse voorjaarsgroen, maar even later hebben we de vogel beeldvullend in de scope. Naast de fantastische schutkleuren is mooi te zien hoe de vogel tijdens het roepen de kop schuin omhoog houdt, om het geluid extra ver te laten dragen. We sluiten de avond met een drankje af aan de eettafel waar het ene na het andere (sterke) verhaal van eerdere vogeltrips wordt verteld. Heerlijk om deze superdag zo met elkaar af te sluiten. Mijn trip is nu al goed.

Donderdag 5 mei

De volgende morgen begint al goed met de soort waarmee we de vorige dag afsloten. Een ('onze?') Draaihal is opnieuw luidkeels te horen vanaf ons dakterras. Een uur eerder had Roel al een rondje gemaakt, waarbij hij al een Waterral, Woudaapje, Sprinkhaanzanger en Blauwborst tegenkwam. Terwijl een tweetal zich in het dorp met het inkopen van mondvoorraad belast kan de rest van de club natuurlijk niet binnen wachten en maakt een korte wandeling vanaf het appartement, door één van de vele statige lanen met monumentale eiken. Hier wordt een eerste Ortolaan ontdekt en horen we ook Zwarte specht en Wielewaal. Ook wagen zich meerdere reeën buiten de bosrand. Terug bij ons verblijf zien we ook onze eerste Zwarte wouw overvliegen.

© Indrukwekkende eikenlanen; biotoop van Wielewaal en Ortolaan.

Na het ontbijt huren we fietsen om een lange tocht langs de Elbe te gaan maken. We fietsen eerst richting Pevestorf, een bij vogelaars en KNNV-ers bekend gehucht nabij de Elbe. Na een paar kilometer zien we een Beverrat langs de rietkraag van een plasje. Regelmatig zien we paartjes en kleine groepjes Kraanvogels. We stallen de fietsen bij het welbekende restaurant 'Lindenkrug' (half verscholen achter statige oude Lindebomen) en maken een wandeling naar de Hühbeck; een hooggelegen ijsdijwal met een uitkijktoren van formaat die mooi uitzicht biedt op de omgeving. Op de weg vinden we een platgereden Ringslang en in het bos horen we o.a. Raaf, Fluiter en Wielewaal. Na de wandeling fietsen we langs de Elbe over de Elberadweg naar het dorp Schnackenburg.

© Een Ringslang in de warme ochtendzon (foto: Benno van den Hoek).

Bijzondere soorten tijdens deze tocht zijn Europese kanarie, Zwarte wouw en heel veel Rode wouwen, Paapje, Grauwe gors, Zeearenden, Koningspage, (levende) Ringslang en een Moerasschildpad. Een prachtige ervaring hebben we langs een landbouwweggetje, niet ver van Schnackenburg. Een tractor is hier aan het ploegen en dit vormt een 'schnackplek' voor zeker 20 Rode en een vijftal Zwarte wouwen, tezamen met 5 Ooievaars. De vogels volgen de boer op de voet en we genieten van de imposante wouwen die boven de akker en onze hoofden wickelen. Daarnaast mag tijdens deze fraaie dag het kwaken van de Roodbuikvuurpad, het zogenaamde 'oerken', niet onvermeld blijven. Voor enkele van ons een nieuwe ervaring.

Langs de weg tussen Schnackenburg en Gartow komen we door opnieuw prachtige eikenlanen, waar we op één locatie wel 3 zingende Ortolanen noteren. Een van hen laat zich op het uiteinde van een dode tak even mooi bekijken. Thuis gekomen wordt er weer gekookt door een van ons, terwijl op het dakterras genoten wordt van de ervaringen en niet te vergeten een lekker biertje.

Na de maaltijd nog een korte wandeling naar het riviertje de Seege, dat in de Gartower See uitmondt. Daar worden, onder het genot van zingende Nachtgaal, Wielewaal en meerdere Grote karekieten, nog twee Bevers gespot die met een grote klap van de staart onder water verdwijnen. Als het al flink donker is kijken we nog even vanaf de brug en ontdekken we weer een bijzondere soort.

© Één van de vele paartjes Kraanvogels die we tegen komen.

© Tenminste 20 Rode en 5 Zwarte wouwen, die samen met een vijftal Ooievaars foerageren op een akker nabij Schnackenburg.

Ongeveer tien meter voor ons zien we vanuit de rietkraag een Otter met zijn bek vol met gras het water in glijden en onder de brug uit het zicht verdwijnen. Een unieke waarneming, waarbij de nachtkijker van Jaap goed dienst doet. Nog even nagenieten en dan naar bed.

Vrijdag 6 mei

We staan om 6 uur op om meteen op de fiets te stappen. Ontbijten komt later wel. We rijden naar een plassen gebied vlak bij ons onderkomen om daar een wandeling te maken. Een prachtige wandeling door een nog mistig landschap. De Nachtegalen laten zich van hun beste kant horen. We krijgen de indruk dat het hier de meest voorkomende soort is. Vele soorten vogels worden gezien (o.a. Grauwe gorzen

en Bosruiter), maar het mooist is toch wel het hol met zes jonge vosjes, zomaar in het open grasland. Roel sluipt steeds dichterbij en kan ze heel dicht naderen om prachtige foto's en een filmpje van deze speelse rakkers te maken. Een van de ouders bekijkt het vanaf grote afstand.

Na het ontbijt stappen we opnieuw op de fiets en gaan een tocht maken waarbij we het pontje bij Pevestorf gebruiken om in Lenzen aan de Oost-Duitse kant van de Elbe te komen. In dit uitgestorven dorp, met wel fraaie authentieke architectuur, wil Roel ons een burcht laten zien die hij lang geleden had ontdekt. We zoeken maar kunnen geen burcht vinden. Wonderlijk hoe zo iets kan verdwijnen.

Langs de uiterwaarden zien we veel Veldleeuweriken en Gele kwikstaarten, maar verder is het een vrij leeg landschap, dat overigens wel prachtig wordt gekleurd door velden koolzaad en kleurrijke akker- en dijkranden. Qua vogels wordt dit later tijdens onze lunch aan het water goedge maakt door enkele baltsende en jagende Visarenden en een drietal Zeearenden. En ook hier weer baltsende Draaihals, prachtige Rode wouwen (laag zeilend, tegen een strak blauwe lucht) en Paapjes.

Uiteindelijk bereiken we de stad Wittenberge en spotten we een enkele Gierzwaluw. Het leek bijna onze schaamsoort van de trip te worden. Nog nooit hadden we zo lang op deze wonderlijke zomergast moeten wachten, en dat al begin mei. In het centrum van de stad zoeken we, na een heerlijk koud biertje aan de plaatselijke boulevard, naar een mogelijkheid om aan de overkant van de Elbe te komen voor de terugrit.

© Jonge vosjes die nieuwsgierig de fotograaf in de verte aanschouwen.

Dat blijkt uiteindelijk een houten plankier langs de spoorbrug te zijn. Het is te laat om het kleine Oost/West museum te bezoeken in Schnackenburg, dus fietsen we door naar het ooievaarsdorp Wahrenberg. Volgens Roel zijn ze daar trots op hun vele nestelende Ooievaars, zo weet hij van een eerder bezoek jaren van geleden. We hebben het hele dorpje doorgefietst maar geen Ooievaar gezien. Eerst een verdwenen burcht en nu verdwenen Ooievaars. Roel heeft bijzondere herinneringen!

We komen tijdens de terugtocht opnieuw langs het eikenlaantje van gisteren en opnieuw laten 3 Ortolanen hun droevige, melancholieke deuntje horen. Deze avond besluiten we niet zelf te koken maar een goed restaurant te bezoeken. En dat is ook gelukt in het dicht bij Gartow gelegen Prezelle. Nog even kijken of de Otter er weer is. Helaas. Maar wel een boomkikkerconcert. En op tijd naar bed.

Zaterdag 7 mei

We staan weer om 6 uur op en maken vanmorgen een fietsronde door het Elbholz, een eeuwenoud ooibos tussen Gartow en de Elbedijk. Prachtige oude eikenbomen met o.a. Wielewalen, Fluiter, Middelste bonte specht en langs de Elbedijk een Draaihals. Vervolgens door de Pevestorfer Wiesen (moerassen), met Kraanvogels (vaak in paartjes en soms weinig schuw) en Dodaars en daarna terug naar huis voor het ontbijt.

We besluiten met de auto op weg te gaan en alsnog het Grenzmuseum in Schnackenburg te bezoeken. De Elbe vormde hier destijds de grens tussen DDR en BRD. Heel bijzonder om daar de regionale geschiedenis van het IJzeren gordijn te zien. Op de terugweg bezoeken we een uitkijkhut bij de Gedenkstätte van Stresow. Daar lukt het om - helaas op grote afstand- een paar Buidelmezen te spotten. Hun hoge ijle roepje verradt hun aanwezigheid in een wilgenbosje tussen het riet. Hier zien we ook weer

© De Grauwe gors, die op veel locaties zijn rinkelende zang laat horen.

Kraanvogel, een onvolwassen Zeearend en een viertal Zomertalingen.

Na de lunch rijden we door naar de Wanderdünen van Klein Schmolen. Een heel ander biotoop; Zandheuveld met duinachtige vegetatie en droog grasland. De natte gebieden zijn nagenoeg verdwenen en bijna alleen nog te herkennen aan het aanwezige riet. Hier lukt het om een Draaihals van dichtbij te zien en ontdekken we onze eerste Grauwe klauwier vlak bij de parkeerplaats.

Op de terugweg gaan we met het bekende pontje bij Lenzen naar de overkant. Heel leuk om te zien is het nestelen van Boerenwaluwen onder de klep van de veerboot. Als de boot vertrekt komen de ouders weer naar de boot om de jongen die er onder zitten te voeren. Vlak voor aankomst aan de overkant vertrekken ze weer om nieuw voedsel te zoeken. Bij de aanlegsteiger zien we nog een Slechtvalk. De laatste avond besluiten we de maaltijd te gebruiken in de Lindenberg in Pevestorf. Na de maaltijd gaan we in het schemerdonker naar het moerasgebiedje achter het

restaurant. Volgens Roel is daar een groot boomkikker- en vuurpaddenconcert te horen. En hierin heeft hij helemaal gelijk. Een geweldige ervaring om daar vele tientallen, misschien wel honderden Boomkikkers en Roodbuikvuurpadden te horen. Ook zien we nog een Beverrat en een Wasbeer. Nadat we weer op het verharde pad zijn aangekomen mist Roel zijn fietskabelslot. Als hij teruggaat om het te zoeken wordt hij verrast door een dorpsbewoner annex hulpboa die ons duidelijk maakt dat we zwaar in overtreding zijn omdat daar ook broedende Kraanvogels zouden zitten. Na uitgebreide excuses, we wisten het immers oprecht niet, loopt het met een sisser af.

Zondag 8 mei

Vandaag vangen we de thuisreis aan. Roel kent nog een mooi natuurgebied halverwege de rit; het Borkener Paradies bij het dorpje Versen. Het is een zogenaamd Hudewald in een oude meander van het riviertje de Eems. Het doet al eeuwenlang dienst als bosweidegebied voor runderen. Daar maken we nog een korte wandeling en sluiten de lijst met vogels af met een drietal Grote gele kwikstaarten en vervolgen de reis terug naar Harderwijk.

Het was mijn eerste vogelreis naar het buitenland en ik had daar erg veel zin in. Ik kan zeggen dat het mij buitengewoon goed is bevallen. Ik heb ontzettend genoten van de mooie natuur en de vele vogels die we hebben gezien. Het weer was prachtig, met veel zon en weinig wind. En niet onvermeld mag worden dat de onderlinge sfeer zo goed was.

Ik zal zeker nog vaker een meerdaagse trip gaan maken. En dat kan ook zonder daarvoor de lucht in te gaan. Hopelijk worden de treinverbindingen in Europa beter op elkaar afgestemd zodat meer buitenlandse natuurgebieden ook over de grond beter bereikbaar worden.

Dik Bos

Waargenomen soorten (116):

Brandgans, Grauwe gans, Knobbelzwaan, Bergeend, Zomertaling, Slobeend, Krakeend, Smient, Wilde eend, Wintertaling, Tafeleend, Kuifeend, Gierzwaluw, Koekoek, Holenduif, Houtduif, Waterhoen, Meerkoet, Kraanvogel, Dodaars, Fuut, Scholekster, Kievit, Kleine plevier, Watersnip, Oeverloper, Bosruiter, Groenpootruiter, Kokmeeuw, Zilvermeeuw, Kleine mantelmeeuw, Ooievaar, Aalscholver, Blauwe reiger, Grote zilverreiger, Visarend, Sperwer, Bruine kiekendief, Rode wouw, Zwarte wouw, Zeearend, Buizerd, IJsvogel, Draaihals, Middelste bonte specht, Grote bonte specht, Zwarte specht, Groene specht, Torenvalk, Slechtvalk, Grauwe klauwier, Wielewaal, Gaai, Ekster, Kauw, Roek, Zwarte kraai, Bonte kraai, Raaf, Zwarte mees, Glanskop, Matkop, Pimpelmees, Koolmees, Buidelmees, Boomleeuwerik, Veldleeuwerik, Oeverzwaluw, Boerenzwaluw, Huiszwaluw, Staartmees, Fluit, Fitis, Tjiftjaf, Grote karekiet, Kleine karekiet, Rietzanger, Sprinkhaanzanger, Zwartkop, Tuinfluit, Braamsluiper, Grasmus, Vuurgoudhaan, Goudhaan, Winterkoning, Boomklever, Boomkruiper, Spreeuw, Merel, Zanglijster, Grote lijster, Roodborst, Blauwborst, Nachtegaal, Bonte vliegenvanger, Zwarte roodstaart, Gekraagde roodstaart, Paapje, Roodborsttapuit, Ringmus, Huismus, Heggenmus, Gele kwikstaart, Grote gele kwikstaart, Boompieper, Vink, Appelvink, Goudvink, Groenling, Kneu, Putter, Europese kanarie, Grauwe gors, Geelgors, Ortolaan en Rietgors.

Overige dieren (o.a.): Bever, Beverrat, Europese Otter, Wasbeer, Ree, Vos, Haas, Konijn, Boomkikker, Roodbuikvuurpad, Ringslang en Koningspage.

Foto's: Roel Pannekoek ©, tenzij anders vermeld.

© De Wanderdünen van Klein Schmolen (foto: Benno van den Hoek)

Trek in de trektijd

De trektijd is weer begonnen en trekt mij naar buiten. Ik wandel, staar uren in de lucht en trek dwalers aan met vroeg vogelvoer. Ik dwaal in gedachten af naar Andalusië, Gibraltar en zie mezelf weer zitten aan de Nijl in Khartoem, genietend van de trek vanuit Europa en Azië naar Afrika en van de migratie binnen Afrika. Ik bekijk met weemoed de laatste Boerenwaluwen, maar wordt getroost met eerste Kepen en met het vertrouwde geluid van V-vluchten Kolganzen. De tuin, de beukenhaag en de bomenrij zitten vol met geluidjes van 'sluipers' als de mezen en lijsters, terwijl de 'overtrekkers' als leeuweriken, koperwieken en ganzen hoog in de lucht doorreizen. Urenlang tuur ik de ruimte in, de stijve nek neem ik voor lief, want ik heb trek in de vogeltrek.

Geert Jan Prins

© Roel Pannekoek

De Heremietibis in Oostenrijk

Bijna elk najaar in september brengen wij een bezoek aan onze vrienden in Karinthië in Oostenrijk, vlakbij de grens met Italië en Slovenië. Tijdens ons verblijf daar deden we een bijzondere waarneming, er stond een groep van ca. 20 zwarte vogels op een akker bij het plaatsje Rosegg. Het bleken Heremietibissen te zijn. Vanzelfsprekend wilde ik meer van weten van hun voorkomen in Oostenrijk, maar eerst de geschiedenis van de Heremietibis.

De soort had ooit een groot verspreidingsgebied, van het Midden-Oosten tot diep in Europa maar door jacht, vergiftiging en verlies van leefgebied stierf de vogel bijna uit. Uiteindelijk resteerde er nog een kleine populatie in Marokko. In dit land waren er in 1997 nog slechts 57 broedparen. Ook de overlevingskansen van de Heremietibis in de laatste populaties aan de rivier Eufraat op de grens van Turkije en Syrië waren problematisch geworden. De geschiedenis van de Heremietibis lijkt op die van de Ooievaar: achteruitgang door klimaatveranderingen, ineenstorting van de beschermde tradities, massale sterfte door vergiftiging van voedsel en een veranderd leefmilieu. Heremietibis en Ooievaar hebben de nabijheid van de mens nooit gemeden en waar mogelijk broedden zij binnen de stadsgrenzen en op gebouwen.

De Heremietibis, ook wel Kaalkopibis geheten (*Geronticus Eremita*), Waldrapp (D), Woudraaf is enkele eeuwen geleden uit Midden-Europa verdwenen. In 1555 beschreef Conrad Gesner de Waldrapp in zijn geboortestad Zürich en hij wist van een kleine kolonie in de Jura ten zuiden van Basel. De naam Heremietibis is ontstaan door de keuze van zijn nestplaatsen in open nissen van hooggelegen kasteelruïnes en andere grote bouwwerken. Tegenwoordig bouwen Heremietibissen hun nesten dicht op elkaar op rotsrichels en zijn beslist geen kluizenaars meer.

© De Heremietibis (foto: Jan Nijendijk).

Tot de 17de eeuw broedde de soort in warmere delen van de Rijn en Donau, in Baden - Württemberg in Graz en Salzburg, Zuid-Polen en Noord-Italië. De ibissen zoeken hun voedsel op de wijze van Alpenkraaien, de snavel borend in zachte bodem of wroetend en peurend tussen en onder stenen van droge bodems of op een pas bewerkte akker. Het voedsel bestaat uit: sprinkhanen, kevers, spinnen, hagedissen, slangen, kikkers, en kleine knaagdieren. Een behoorlijk veelzijdig menu.

Natuurbescherming in de afgelopen decennia heeft in Marokko succes gehad met het behoud van de Heremietibis. Vogelbescherming Nederland financierde samen met BirdLife International een beschermingsproject om de vogel voor uitsterven te behoeden. In het Nationaal Park Souss-Massa verblijft 95% van de werkelijk wilde populatie. Hier heeft de natuurbescherming het meeste succes geboekt. In 2013 nestelden daar 113 paar en verbleven er daarnaast 93 volwassen vogels. Er vlogen 148 jonge ibissen uit. In 2019 waren er twee broedkolonies, Souss-Massa National Park en Tamri, en de totale populatie bereikte 708 vogels nadat 147 broedparen in dat broedseizoen 170 kuikens hadden voortgebracht. Bij het plaatsje Rosegg in Karinthie is een fokprogramma gestart voor de herintroductie van de Heremietibis in Oostenrijk. De eerste jongen zijn al een paar jaar geleden uit het ei gekomen. Deze jonge vogels hebben niet een aangeboren neiging om in de winter naar het zuiden te vliegen. Zij leren dat normaal gesproken van de ouders. De trek is echter noodzakelijk, omdat in de Alpen 's winters te weinig voedsel te vinden is. De jonge vogels worden nu op hun migratietocht begeleid door een team in een ultralicht vliegtuigje dat met hen de trekroute uitzet over de Alpen richting Toscane in Italië, het oude overwinteringsgebied

van deze ibissoort. Er is al succes geboekt, want de gemigreerde vogels verblijven 2 à 3 jaar in Italië en keren dan weer terug naar Oostenrijk op de plek waar ze zijn uitgebroed.

De Heremietibis is niet moeders mooiste, maar wel een imposante vogel met een gewicht van ca 1,2 kg waarvoor het herintroductie programma zeker de moeite waard is. Hopelijk vergaat het de Heremietibis net als de Ooievaar: een mooie comeback.

Jan Nijendijk

Voor meer info:

<https://www.rosegg.at/waldrapp-artenschutz-oesterreich>

<https://waldrapp.eu/index.php/en/en-home>

<https://www.vogelbescherming.nl/actueel/bericht/heremietibis-werkt-aan-zn-comeback>

Literatuur: Moerasvogels K.H. Voous

© Het duinbiotop van Souss-Massa Nationaal Park in Marokko; leefgebied van één van de laatste wilde populaties van de Heremietibis (foto: Benno van den Hoek).

De Nachtzwaluw

U kent hem wel, de Nachtzwaluw. Nooit te zien overdag en tegen schemertijd beginnen ze luid hun welbekende ratel te horen. Bij inventarisaties in de avond zie je ze wel vliegen om je heen maar een nest aantreffen zal je zelden of nooit lukken. Totdat je een keer geluk hebt en er bij toeval op stuit. Op verzoek van de beheerder van het Beekhuizerzand doe ik vrijwilligerswerk in dit gebied. Voornamelijk op de heideveldjes die hier nog zijn bestaat het werk uit het verwijderen van opslag van berken en/of grove den. Op deze manier blijven de heideveldjes meer open en uitermate geschikt voor de Nachtzwaluw als broedgebied.

Op vrijdagmiddag 28 juni ben ik aan het "werk" op een heideveldje. Plotseling schrik ik van een vogel die op een afstand van zeg twee meter bij mij weg vliegt. Ik zie nog net dat het een Nachtzwaluw is die iets verderop in een grove den gaat zitten. Voorzichtig kijk ik om me heen want ik wil natuurlijk niet op het nest staan en zodoende de eieren vertrappen. Ik moest echt goed kijken om het nest te vinden en eindelijk tref ik twee eieren aan in een klein kommetje tussen de dennennaalden en dennenappels. Geen enkele bescherming. Zolang de vogel op het nest zit te broeden vindt je het nest nooit, want ze hebben een dusdanige schutkleur dat ze geheel op gaan in de achtergrond. Ik besluit de locatie van het nest alleen tegen de beheerder van het terrein te vertellen, mede omdat er een schaapskudde in het gebied aan het grazen is. Zelf onthoud ik de locatie en besluit iedere week met uiterste voorzichtig- en terughoudendheid even kort een kijkje te nemen hoe het nest zich ontwikkelt.

Op vrijdag 15 juli loop ik heel voorzichtig naar de locatie. Ik sta zeer regelmatig stil om te kijken wat er gebeurt. Nadat ik het nest redelijk ben genaderd, vliegt er geen Nachtzwaluw weg. Geen enkel teken van een vogel in de buurt. Bij het nest aangekomen zie ik twee kleine donzige pulletjes in de nestkom liggen. Snel een foto en weg. Helaas is het geen succes geworden. Een week later pas ik dezelfde werkwijze toe. Bij het nest aangekomen zie ik dat de nestkom nog geheel in tact is maar ik zie geen Nachtzwaluwpullen meer in het nest. Zo goed als zeker gepredeerd?? We zullen het nooit weten, maar kwetsbaar voor predatoren zijn ze zeker zo op de kale bosbodem. Een ding is zeker; ze kunnen in een week tijd niet zo snel vliegvlug geweest zijn.

De Nachtzwaluw doet het tamelijk goed op onze Noord-Veluwe, maar net als deze zullen er ook vele broedsels jaarlijks verloren gaan. Opnieuw een teken om als terreinbeheerders en beleidsbepalers nog eens extra goed na te denken welke gebieden en gebiedsdelen je open stelt voor recreanten en waar absolute rust noodzakelijk is (red.).

Frans Deuring

© Foto Wim Weenink: ook Wim trof als natuurfotograaf eens een Nachtzwaluw aan op de grond, tijdens zijn vele struintochten over de Veluwe. De foto laat mooi zien hoe fantastisch de schutkleuren zijn van deze mystieke vogel.

Waarnemingen

© Roel Pannekoek

Een aantal soorten die in de vorige Anser bijzondere aandacht kregen, waren ook in de maand juni nog korte of langere tijd aanwezig in onze regio. Zo was de Dwergooruil van Elspeet nog tot en met 14 juni te horen en was de Iberische tijftjaf ook nog even zingend actief in het Hulkesteinse bos bij Zeewolde. De Woudaap van de Delta Schuitensbeek bleef echter tot ver in de zomer aanwezig, al werden de waarnemingen vanwege de verstoring gevoeligheid afgeschermd voor het grote publiek.

Een soort waar je qua aanwezigheid en publieke belangstelling afgelopen zomer als vogelaar niet omheen kon was de Slangenarend. Vanuit verschillende gebieden in het land werden vogels waargenomen en op een aantal locaties bleef het niet bij een enkel individu. In eerste instantie kwamen de waarnemingen uit bekende heide- en hoogveengebieden, zoals het Fochteloërveen, Dwingelderveld en van de Hoge Veluwe. In deze gebieden verblijven de laatste jaren steeds vaker Slangenarenden. Maar gaandeweg de zomer nam het aantal waarnemingen ook buiten deze gebieden toe en sprak Sovon Vogelonderzoek rond begin augustus van een ware influx.

De Slangenarend is de laatste 25 jaar een vaste overzomeraar in Nederland geworden, maar toch blijft het een zeldzame verschijning. Tot 2021 groeide het aantal exemplaren wel, tot zo'n vier tot zeven vogels in de laatste vijf zomers. Het grote aantal waarnemingen in de maanden juni en juli van dit jaar deed vermoeden dat het nu om flink meer vogels zou gaan. Omdat er op Waarneming.nl bij veel waarnemingen foto's waren geplaatst lukte het mensen van Sovon om na te gaan om hoeveel individuen het zou gaan. Slangenarenden kunnen erg variabel zijn in kleed en bovendien zijn vogels vaak individueel herkenbaar door het missen van vleugelpennen. Door dit vergelijkende onderzoek was het mogelijk om tenminste 15, en mogelijk zelfs 18, verschillende individuen te onderscheiden. In een aantal gebieden waren er in dezelfde periode meerdere vogels aanwezig. In het Dwingelderveld ging het om twee vogels en in het Fochteloërveen zelfs vijf. Op de Hoge Veluwe werden minimaal vijf en mogelijk zeven individuen vastgesteld. Buiten deze vaste gebieden waren er ook twee vogels aanwezig in de Oostvaardersplassen. Daar zijn de arenden ook door meerdere VBW-leden gezien. In een stukje polder tussen Zwolle en Wijhe verbleef ook enige tijd een vogel. Blijkbaar boden ook deze gebieden voldoende

voedsel voor de arenden, die hoofdzakelijk van slangen leven. Maar ook reptielen, kikkers en kleine knaagdieren staan op het menu.

Op basis van kleedkenmerken kon worden vastgesteld dat bijna alle aanwezige Slangenarenden onvolwassen, tweedejaars vogels waren. Dit met uitzondering van adulte vogels in het Fochteloërveen en op de Hoge Veluwe. Ook uit foto's van voorgaande jaren blijkt het voornamelijk om onvolwassen vogels te gaan. Blijkbaar zijn de Nederlandse gebieden aantrekkelijk om als jonge vogel enige tijd te verblijven, in de periode dat ze nog niet voor nakomelingen zorgen. Net als veel andere arenden zijn Slangenarenden de eerste paar jaar nog niet geslachtsrijp en broeden ze op zijn vroegst pas in hun vierde levensjaar. Zolang het merendeel uit onvolwassen vogels blijft bestaan, lijkt het dus niet aannemelijk dat we snel een Nederlands broedgeval kunnen verwachten. Ondanks de klimaatverandering lijkt het broedgebied in Frankrijk en verder zuidelijk daarvan nog niet naar het noorden op te schuiven.

© Slangenarend boven het Kotterbos bij Lelystad (foto: Edwin Beijeman).

Al enkele decennia ligt die broedgrens rond rivier de Seine, op zo'n 400 km van ons land. Wel lijken populaties in Zuid-Europa in omvang toe te nemen, dus spannend om de trek-bewegingen van deze imposante vogels te blijven volgen. Voor een volledig beeld van de influx van afgelopen zomer kun je op de website van Sovon (www.sovon.nl) het uitgebreide artikel vinden onder de zoekterm 'Influx van Slangenarenden'.

Ook de afgelopen zomer ging, net als een aantal voorgangers, weer de boeken in als een hele hete en droge zomer. Voor heel veel vogels zal dit in meer of mindere mate ongetwijfeld van invloed zijn geweest. Andere soorten leken juist weer te profiteren van die droogte, of beter gezegd de effecten daarvan. Net als in een aantal voorgaande zomers waren de waterstanden in enkele gebieden mede door die droogte gunstig voor steltlopers. Dit was te zien in de plassen van het Harderbroek, met schaarse soorten als Kanoet, Temmincks strandloper en ook leuke aantallen Bontbekplevieren en Rosse grutto's. Op ontstane slikranden van de Putterpolder, tegen de Zeedijk aan, waren daarnaast ook enkele Zilverplevieren aanwezig. Soorten die we normaal gesproken minder vaak in het binnenland tegenkomen.

In en rond de Oostvaardersplassen was het ook leuk vogelen met steltlopers, waarvan de algemenere soorten als Kempphaan, Kluut (beide tot boven de 100 ex.), Groenpootruiter en Zwarte ruiters buiten de selectie voor deze Anser zijn gevallen. Erg leuk waren de zeldzame soorten die daar tussen gevonden werden, met Strandplevier, Gestreepte strandloper en Grauwe franjepoot als hoogtepunten.

Nog even terugkomend op de soorten uit de vorige Anser. Over de daarin uitvoerig besproken Italiaanse mus uit Garderen is op het moment van schrijven nog geen uitsluitsel. Wel zou het DNA-onderzoek van de vogel inmiddels zijn gestart. Dat onderzoek moet uitsluitsel gaan geven over de ware identiteit van de vogel. Wordt vervolgd.

Alle niet gepubliceerde waarnemingen zijn weer opgenomen in het waarnemingenarchief. Actuele waarnemingen kunnen digitaal worden doorgegeven via de invoer op onze website www.vbwnoordveluwe.nl/waarnemingen. Gebruikers van Waarneming.nl kunnen hun waarnemingen invoeren via vbwnoordveluwe.waarneming.nl. De ingevoerde waarnemingen worden meegenomen in de selectie voor Anser.

[Afkortingen: ex.=exemplaar / M=man / V=vrouw / ad.=adult / juv.=juveniel / 1e kj=1e kalenderjaar / vl.=vliegend / opvl.=opvliegend / jag.=jagend / foer.=foeragerend / roep.=roepend / ringv.=ringvangst / zing.=zingend]

Alle waarnemingen blijven voor verantwoording van de waarnemers.

Waarnemers:

ABR = Alex Buhr	JE = Jaap Eerdmans
ABT = Arnold Berghorst	JJN = Jan Janssen
AH = Adrie Hottinga	JK = Jan Kuijper
BB = Bennie van den Brink	JM = Jan Mosterd
BBN = Betty van Bruggen	JN = Jan Nijendijk
BH = Benno van den Hoek	KR = Kees Rebel
BMS = Benjamin Muis	LL = Leonie Lubbersen
CS = Chris Spijkerboer	MH = Mark Hoksberg
DBS = Dik Bos	MJ = Martin Jansen
DD = Dick Dooijewaard	PK = Paul Klaassen
DM = Dimitri Mulder	PKE = Peter Keune
EBN = Edwin Beijeman	RP = Roel Pannekoek
Exc. = Excursie (div. leden)	SH = Steven Hijmissen
GJP = Geert Jan Prins	WHM = Wolbert Hermus
JBN = Jasper Beijeman	

Roodhalsfuut

10.06.22	1 ex., roep.	Drontermeer	WHM
03.09.22	1 ex.	De Welle, Zalk	Exc.
05.09.22	1 ex., 1e kj	Reevediep - West, Kampen	WHM

Geeorde fuut

26.06.22	1 ex.	Pluuthaven, Zeewolde	JJN
03.09.22	1 ex.	Reevediep, Kampen	Exc.

Woudaap

02.06.22	1 ex.	Delta Schuitenbeek	PKE
07.06.22	1 ex., M	Delta Schuitenbeek	SH
20.06.22	1 ex., M	Delta Schuitenbeek	ABT
29.07.22	1 ex.	Delta Schuitenbeek	DBS

© Juvenile, goed gecamoufleerde, Kwak (foto: Edwin Beijeman).

Kwak

02.06.22	1 ex., juv.	Kotterbos, Lelystad	EBN
07.06.22	1 ex., juv.	Kotterbos, Lelystad	JBN
07.08.22	1 ex.	Kitsweg, Oostv.pl. (OVP)	LL

Koereiger (> 1 ex.)

27.06.22	2 ex.	Kleine Praambult, OVP	JE
----------	-------	-----------------------	----

06+16.07.22	2 ex.	Kleine Praambult, OVP	JE	07.08.22	1 ex.	Praamweg, OVP	ABR,LL
23.08.22	2 ex., vl.	Praamweg, Oostv.plassen	JE	23+28.08.22	1 ex., vl.	Praamweg, Oostv.plassen	JE
				03.09.22	1 ex.	Kleine Praambult, OVP	JE
Kleine zilverreiger				Smelleken			
11.07.22	1 ex.	omg. Flevocentrale, Lelystad	MJ	17+24.09.22	1 ex.	Trintelh., Houtribdijk, L'stad	DM
16.07.22	1 ex.	Kleine Praambult, OVP	JE				
01.08.22	1 ex.	Horsterwold, Zeewolde	PK	Kwartel (> 1 ex.)			
06.08.22	1 ex.	Polsmaten, Nunspeet	GJP	03.06.22	2 ex., roep.	Lancasterpad, POW	JK
05.09.22	1 ex.	Reevediep - West, Kampen	WHM	10.06.22	2 ex., roep.	Wijkerwoldweg, POW	WHM
25.09.22	1 ex., vl.	Houtribdijk, Lelystad	DM	11.06.22	2 ex., roep.	Lancasterpad, POW	JBN
30.09.22	1 ex.	Trintelh., Houtribdijk, L'stad	JE				
Grote zilverreiger (> 50 ex.)				Kwartelkoning			
08.08.22	70 ex.	Nieuwstadsweg, Elburg	BBN	19.06.22	1 ex., roep.	Hoenwaard, Hattem	CS
13.08.22	60 ex.	Harderbroek, Flevoland	PKE	23.06.22	1 ex., roep.	Hoenwaard, Hattem	EBN
29.08.22	81 ex.	Abberteiland, Dro.meer	WHM				
12.09.22	52 ex.	Ziebroekseweg, Vorchten	AH				
Purperreiger (> 1 ex.)							
22.09.22	2 ex.	Kleine Woldweg, POW	GJP				
Ooievaar (> 20 ex.)							
14.08.22	90 ex.	Achterwegje, Doornspijk	BBN				
Zwarte ooievaar							
07.08.22	3 ex., vl.	Voordersteeg, Wilp	MH				
Casarca (≥ 10 ex.)							
06.06.22	14 ex.	Kleine Praambult, OVP	PKE	Porseleinhoen			
17.07.22	25 ex.	vogelhut De Zeearend, OVP	PKE	31.07.22	1 ex.	Veluwemeer, vml. Ludg.kerk	WHM
27.07.22	45ex.	vogelhut De Zeearend, OVP	SH	08.08.22	1 ex.	De Enk - Reevediep, Kampen	BH
18.08.22	10 ex., vl.	Koningin Wilh.laan, Wezep	ABT	06.09.22	1 ex.	Kleine Woldweg, POW	CS
				22.09.22	1 ex., ad.	Kleine Woldweg, POW	GJP
Witoogeend				Bontbekplevier (> 5 ex.)			
15.06.22	1 ex.	Kromslootpark, Almere	PKE	07.09.22	8 ex.	Harderbroek, Flevoland	PKE
IJseend				10.09.22	26 ex.	Knardijk, Wolderwijd	WHM
11.06.22	1 ex., ad.	M Marker Wadden, Flevoland	Exc.	25.09.22	10 ex.	Knardijk, Oostv.plassen	PKE
Zwarte wouw				Strandplevier			
15.06.22	1 ex., vl.	Wiessenbergsche Kolk, Hattem	ABT	06.07.22	1 ex., juv.	Kleine Praambult, OVP	JE
18.07.22	1 ex., vl.	Voordersteeg, Wilp	MH	Zilverplevier (> 1 ex.)			
19.08.22	1 ex.	Veluwemeerkust, Hierden	GJP+MH	22.09.22	2 ex.	Putterpolder	SH
Rode wouw				23.09.22	2 ex.	Putterpolder	JN
04.06.22	1 ex., jag.	Hulshorsterzand	WHM	28.09.22	2 ex.	Putterpolder	PKE
07.08.22	1 ex.	Lage Bijssel, Doornspijk	DBS	Kanoet			
30.09.22	1 ex., vl.	Trekweg, Lelystad	JE	07.09.22	1 ex.	Harderbroek, Flevoland	PKE
Zeearend (> 3 ex.)				Krombekstrandloper (> 10 ex.)			
11.09.22	4 ex., vl.	Telgterweg, Ermelo	JM	10.09.22	15 ex.	Harderbroek, Flevoland	WHM
24.09.22	5 ex.	Praamweg, Oostv.plassen	LL	24.09.22	20 ex.	Knardijk, Oostv.plassen	LL
Slangenarend							
02.06.22	1 ex., jag.	Kotterbos, Lelystad	EBN				
06.06.22	1 ex., jag.	Kotterbos, Lelystad	PKE				

© Porseleinhoen langs het Veluwemeer (foto: Wolbert Hermus).

Kleine strandloper (> 1 ex.)			
24.09.22	10 ex.	Knardijk, Oostv.plassen	LL
25.09.22	2 ex.	Harderbroek, Flevoland	DBS
30.09.22	12 ex.	Praamweg, Oostv.plassen	JE

Temmincks strandloper			
05.09.22	1 ex.	Harderbroek, Flevoland	PKE

Gestreepte strandloper			
22.09.22	1 ex.	Trekweg, Lelystad	JE
24.09.22	1 ex.	Trekweg, Lelystad	LL

Rosse grutto			
05.09.22	1 ex.	Harderbroek, Flevoland	DBS
08.09.22	8 ex.	Harderbroek, Flevoland	WHM
10.09.22	10 ex.	Harderbroek, Flevoland	WHM
14.09.22	2 ex.	Harderbroek, Flevoland	PKE

Grauwe franjepoot			
29.08.22	1 ex., juv.	Praamweg, Oostv.plassen	JE
31.08.22	1 ex.	Praamweg, Oostv.plassen	LL
01.09.22	2 ex.	vogelhut De Poelruiter, OVP	PKE
03.09.22	1 ex., juv.	Praamweg, Oostv.plassen	JE

Geelpootmeeuw			
02.07.22	1 ex., ad.	Strandboulevard, Harderwijk	LL

Dwergstern			
29.06.22	2 ex.	Kleine Praambult, OVP	JE
20.09.22	1 ex., juv.	Oostvaardersdijk, Lelystad	JE

Reuzenster (≥ 15 ex.)			
23.08.22	26 ex.	Vossemeer, Kampen	WHM
23.08.22	15 ex.	Vossemeer, Kampen	WHM
03.09.22	20 ex.	Vossemeer, Kampen	Exc.

Witvleugelstern			
22+29.09.22	1 ex., 1e kj	Het Bovenwater, Lelystad	JE

Witwangstern			
05.06.22	1 ex., ad.	Veluwemeer, Elburg	BH

© Witwangstern (foto: Jaap Denée).

Zomertortel			
04.06.22	1 ex.	Adelaarsweg, Zeewolde	EBN+JBN
05.06.22	1 ex.	Horsterwold, Zeewolde	PKE
18.06.22	1 ex.	Horsterwold, Zeewolde	CS
21.06.22	1 ex.	Horsterwold, Zeewolde	ABR
29.06.22	1 ex.	Horsterwold, Zeewolde	DD

Dwergooruil			
02.06.22	1 ex., roep.	Schotkampweg, Elspeet	RP
03.06.22	1 ex., roep.	Schotkampweg, Elspeet	MJ
05.06.22	1 ex., roep.	Schotkampweg, Elspeet	ABT
07.06.22	1 ex., roep.	Schotkampweg, Elspeet	WHM
10.06.22	1 ex., roep.	Krommeweg, Elspeet	CS
11.06.22	1 ex., roep.	Krommeweg, Elspeet	PK

Draaihals			
16.08.22	1 ex.	Ermelosche Heide	SH

Beflijster			
30.09.22	1 ex.	Trintelh., Houtribdijk, L'stad	JE

Grote karekiet (> 1 ex.)			
23.07.22	4 ex., ringv.	Korte Waarden, Elburg	BB+BMS

Iberische tijftjaf			
04.06.22	1 ex., zing.	Hulkesteinse Bos, Zeew.	EBN+JBN
10.06.22	1 ex., zing.	Hulkesteinse Bos, Zeew.	DBS

© Bladkoning; mooie vangst in eigen tuin (foto: Bennie van den Brink).

Bladkoning			
23.09.22	1 ex., ringv.	Bovenstraatweg, Oldebroek	BB

Buidelmees			
25.09.22	1 ex., vl.	Bremerbergdijk, Bid.huizen	WHM

Grauwe klauwier (≥ 3 ex.)			
30.06.22	4 ex.	Oldebroeksche Heide, 't Harde	KR
25.07.22	5 ex.	Noorderheide, Elspeet	WHM

Benno van den Hoek

Franse toestemming voor jacht op veldleeuwerik

11 oktober 2022 - website Vogelbescherming.nl

President Macron maakt in Frankrijk opnieuw de dodelijke vangst van meer dan 100.000 veldleeuweriken mogelijk, hoewel die al meerdere keren illegaal is verklaard door de Conseil d'État (de Franse Raad van State) en de Europese Commissie. Onze Franse BirdLife Partner LPO, de Franse vogelbescherming, protesteert fel tegen dit onacceptabele cadeau aan de jagers.

Dramatische achteruitgang veldleeuwerik

Franse overheidsbesluiten geven toestemming voor de jacht met horizontale netten en vangkooien op 106.500 veldleeuweriken in 4 departementen (Landes, Gironde, Lot-et-Garonne, Pyrénées-Atlantiques) in het seizoen 2022/2023. Deze besluiten zijn afgelopen 7 oktober gepubliceerd in het Journal Officiel, het Franse staatsblad.

Zo wordt opnieuw een vogelsoort getroffen waarmee het zowel in Frankrijk als in heel Europa slecht gesteld is: de veldleeuwerik. Sinds 1980 zijn de Europese aantallen met meer dan de helft gedaald, en de afgelopen twintig jaar is bijna een kwart van de Franse populatie verdwenen. In Nederland is het aantal veldleeuweriken zelfs met 95% gedaald sinds 1960.

Raad van State verklaarde eerder besluiten nietig

Er is een enorme voorgeschiedenis. De LPO, de vogelbescherming in Frankrijk, heeft samen met een andere

organisatie al eerder bij de Conseil d'État een procedure aangespannen tegen de ministeriële besluiten waarin dezelfde praktijken waren toegestaan voor de seizoenen 2018/2019, 2019/2020 en 2020/2021.

Op 6 augustus 2021 heeft de Conseil d'État die besluiten van de Franse overheid nietig verklaard, omdat ze strijdig zijn met de Vogelrichtlijn van de Europese Unie.

Desondanks werden op 15 oktober 2021 meerdere ministeriële besluiten in het Journal Officiel gepubliceerd waarin deze jachtpraktijken opnieuw goedgekeurd werden voor het seizoen 2021/2022. Dit op last van Emmanuel Macron, die vermoedelijk de jagers gunstig wilde stemmen in verband met de komende presidentsverkiezingen.

De LPO heeft daarop onmiddellijk een voorlopige voorziening bij de Conseil d'État aangevraagd om met spoed deze besluiten op te schorten. Met succes, want 10 dagen kregen zij gelijk van de rechter.

© De Veldleeuwerik slaat alarm; is het tij nog te keren voor deze prachtige maar bedreigde weidesoort..? (foto: Bennie van den Brink).

Nieuwe voorlopige voorziening

Ook al heeft de Conseil d'État zich nog niet uitgesproken over een definitieve nietigverklaring, de betrokken minister, Christophe Béchu, zei eerder op 2 augustus in het Franse parlement wél dat hij dat oordeel zou afwachten alvorens de besluiten te tekenen. Dat is heel verstandig, want de Europese Commissie heeft al in 2019 een procedure aangespannen tegen Frankrijk wegens het niet naleven van de Vogelrichtlijn.

De Franse regering kiest er dus nu voor om besluiten te nemen waarvan ze weet dat die illegaal zijn. En zoals gewoonlijk publiceert ze die pal voor de ingangsdatum. Dat bemoeilijkt het om wederom bij de Conseil d'État een voorlopige voorziening aan te vragen om de besluiten opnieuw op te schorten.

Jachtmethode

Om zich te rechtvaardigen beweert de regering dat de nieuwe besluiten over de traditionele jacht, ter vervanging van de oude besluiten uit 1989, volledig herzien zijn om te voldoen aan de eisen van de Vogelrichtlijn. Dan gaat het erover dat de toegestane jachtmethode met kooien en netten selectief zou zijn en dat het om beperkte hoeveelheden vogels zou gaan met goede controle. LPO bestrijdt dit. De controle op de hoeveelheden gevangen is slechts in theorie aanwezig, want er zijn nooit genoeg medewerkers om te controleren. En de gebruikte vallen zijn niet selectiever dan voorheen: de LPO heeft in het verleden aangetoond dat verschillende soorten andere zangvogels, zoals ook vinken, putters en ortolanen erdoor gewond of zelfs gedood werden.

De LPO vindt dat de veldleeuwrik blijvend geschrapt moet worden van de lijst van vogels waarop gejaagd mag worden. Gezien de zeer zorgwekkende achteruitgang van de populatie, moet deze soort beschermd worden.

Vogelgriep

Allain Bougrain Dubourg, de voorzitter van de LPO, sprak recentelijk met de Franse president. “Hij verklaarde, terwijl hij mij recht in de ogen keek, dat hij voortaan de bescherming van de biodiversiteit tot een van de prioriteiten van Frankrijk zou maken. Zijn besluit om Middeleeuwse jachtpraktijken, waarvan een kwetsbare soort de dupe wordt, te herstellen, is hiermee in strijd. Hij ondergraaft hiermee het beleid van zijn eigen minister, die verzekerd heeft dat hij geen enkel besluit zou nemen voordat het oordeel van de Conseil d'État bekend werd. Bovendien stimuleert de president het fysieke contact met wilde vogels midden in een periode van vogelgriep. Ook in dat opzicht is het besluit onverantwoordelijk.”

De spreeuw lag half op zijn rug, één vleugelschouder hoog opgetrokken, de snavel wijd open

Column Peter Middendorp - Volkskrant, 7 okt. 2022

Met een enorme klap vloog er een spreeuw tegen een hoog raam van de burens. Via de vensterbank viel het beestje een paar meter naar beneden, veerde op van het dak van een uitbouw en viel vervolgens met een nieuwe klap op de stenen in onze tuin, waarna het lijfje nog even door stuiterde, met het geluid van een kipfiletje, iets droger misschien. De spreeuw lag half op zijn rug, één vleugelschouder hoog opgetrokken, de snavel wijd open. Het hartje ging geweldig tekeer, het beestje ademde razendsnel. Waren dit zijn laatste ademstootjes? Wat moest ik doen? Wat kon ik doen? Hier hielp geen schoteltje water tegen of een lidmaatschap van de Vogelbescherming.

Ik houd van spreeuwen, het zijn mijn lievelingsvogels. Ze maken van die prachtige vormen in de lucht, wervelend en spiralend. Ik dacht dat ze onderhand al eens nieuwe veren zouden hebben, ter voorbereiding op de reis naar warmere gebieden, maar misschien was deze net uit koudere streken aangekomen, want hij was nog helemaal wit gespikkeld van de slijtage aan de veren.

De zwermen worden aardig kleiner. Het valt me op als ik fiets of met de auto door de provincie kom, laatst ook tijdens een langere tocht naar het oosten van Duitsland – overal van die kleine zwermpjes, radicaal uitgedund, de naam zwerm al niet meer waard, niet meer in staat tot een fatsoenlijke luchtshow. Wat is er aan de hand? Is het de vogelgriep? Is het de mest, het gif, zijn het de boeren weer?

Achter ons huis, tweehonderd meter verderop, staat een hoge naaldboom, de vaste pleisterplaats van een zwerm. Toen we hier acht jaar geleden kwamen wonen, kon je de boom van verre horen. Als de zwerm zich in de tuin stortte, waren de planten en struiken in drie seconden kaal. Maar het worden er elk jaar minder, uit pure armoede eten we de druiven tegenwoordig zelf maar op.

De vrouw van de Dierenambulance zei aan de telefoon dat ik de spreeuw mocht beschermen tegen andere dieren en hem verder met rust moest laten. Je geloofde het niet als je de dreun tegen het raam had gehoord, maar na een uurtje volledig op apegapen, ogenschijnlijk onherstelbaar aangedaan, volgde vaak toch nog een wonderbaarlijk herstel. De vrouw sprak in duidelijke standaardzinnen, waaruit ik kon opmaken dat ik niet de eerste was die met een raamspreeuw belde die dag en ook niet de laatste. Het gebeurde dus veel vaker, dacht ik toen ik ging kijken hoe het met mijn spreeuw was – het had zich alweer opgericht en was onder de klimop gekropen. Ze vlogen nog overal tegen de ramen, iedereen belde de Dierenambulance. Het gaat niet goed met de spreeuwen, maar zolang ze de Dierenambulance nog extra werk konden bezorgen, waren ze misschien niet definitief verloren.

Een vlakke dreun tegen een raam hier en daar, een geknakt nekje – zolang het kon, moesten we er nog maar even van genieten.

Vogel crypto-rijmen

Net als in de vorige Ansen van dit jaar treft u hieronder weer een aantal crypto-rijmen van ons lid Just Walter aan.

Een cryptogram kent iedereen wel, waarbij de in te vullen woorden op een cryptische (verborgen) manier zijn omschreven. Just bedacht een ornithologische versie hiervan op rijm. In de omschrijving zit dus een vogelsoort verborgen.

Weet jij welke soorten er bedoeld worden? In de volgende Anser kun je het juiste antwoord checken. Eerst de oplossingen van de crypto-rijmen uit de vorige Anser:

Gespikkeld is het verenkleed
van wie te paard het woud doorreed.
[oplossing: *Bosruiter*]

Mijn laatste deel symboliseert
zowaar mijn eerste deel;
mijn middenstuk wordt fraai bewerkt
in menig pronkjuweel.
[oplossing: *Vuurgoudhaan*]

Wat is de naam van het wulpse wicht
voor wie de sultan zwijmelend zwicht?
[oplossing: *Turkse tortel*]

Wat doet de kroegbaas 's avonds laat
voordat hij weer naar huis toe gaat?
[oplossing: *Tapuit*]

Mijn officiële naam trekt cirkels keurig rond
en met één poot beroer ik nimmer goot noch grond.
[oplossing: *Huismus*]

En dan nu wederom vijf nieuwe hersenkrakers:

*De gierzwaluw scheert over het riet,
zo'n vaardigheid kennen wij niet (2 vogelnamen)*

*Wanneer de jager heel slecht schiet
besta ik slechts en anders niet.*

*Al vriest het hard, ik kan niet zonder;
ik móet er in, zelfs kopje-onder.*

*Gelijk mijn maats aan bei' mijn kanten
richt ik dikwijls op fazanten.*

*Met een lange uithaal lach ik me gek
om mijn roepnaam "slappe drek".*

Verstoorde vogels, ongekeende effecten

Door Rob Buiter, Vogelbescherming Nederland - 7 juli 2022

Recreatie heeft op veel plaatsen ingrijpende gevolgen voor vogels. Dat blijkt uit een overzicht van alle beschikbare internationale literatuur. De verstoring treft niet alleen individuele vogels maar ook lokale populaties.

Mensen hebben geen idee

De recente studie over de effecten van recreatie op vogels is verricht in opdracht van Vogelbescherming Nederland. Er zijn maar liefst 270 nieuwe, internationale onderzoeken opgenomen, sinds het laatste literatuuroverzicht in 2008. Gevraagd naar één stelling die al dat nieuwe onderzoek zou moeten samenvatten, hoeft de eerste auteur van dit werk, Karen Krijgsveld, niet lang na te denken: "Mensen hebben vaak geen idee wat voor effect ze hebben op vogels!"

In het vorige rapport over verstoringen, uit 2008, waren de zogeheten vluchtafstanden nog een centraal begrip. Volgens Krijgsveld moeten we daar minder aandacht op vestigen. "De afstand waarop een individuele vogel wegvliegt voor een recreant is maar één aspect. De recentere literatuur vestigt steeds meer aandacht op de effecten op populaties. Wat betekent verstoring voor het broedsucces, voor de efficiëntie van het voedsel zoeken? Wat zijn de consequenties voor de lokale vogelpopulatie als er veel recreatie is? En daarmee: wat is het effect van recreatie op de draagkracht van natuurgebieden voor vogels?" Als je het effect van verstoring bekijkt in termen van vluchtafstanden, ben je in veel gevallen veel te laat, stelt Krijgsveld. "Zeker een broedvogel die opvliegt is al veel te dicht benaderd. Vogels zijn heel sterk aan hun nest gebonden. Wij pleiten dan ook voor het aanhouden van bufferzones in plaats van minimale vluchtafstanden. Voor broedende vogels is die bufferzone twee keer de vluchtafstand."

Minder broedsucces

"Wanneer vogels niet alleen langs paden maar in hun hele leefgebied worden verstoord, zul je ook effecten zien op populaties", zegt Krijgsveld. "Dat zie je onder andere goed op stranden. Soorten als de strandplevier of de dwergstern komen nog op heel weinig plekken in ons land tot broeden en waar het wel lukt is het broedsucces erg laag. Daar mag je dus zonder meer stellen dat recreatie de populatiegrootte beperkt."

Watersport

Net als strandrecreatie drukt waterrecreatie in ons land een stevig stempel op het voorkomen van broedvogels. Krijgsveld: "We zijn echt een watersportland. Daardoor zitten er op meren waar gerecreëerd wordt substantieel minder vogels. Tegelijk zie je daar dat er ook met weinig moeite effectieve maatregelen te nemen zijn. Het zoneren van watersport werkt als een tierelier!" aldus Krijgsveld.

Een vorm van watersport die verstorend werkt is het kitesurfen, dat sinds het laatste overzicht uit 2008 een enorme vlucht heeft genomen. “Dat is ongeveer de meest bedreigende activiteit voor vogels, met die kleurige vliegers die in de lucht onvoorspelbare, snelle bewegingen maken. Maar wijs je bepaalde afgebakende stukken water aan voor kitters, dan zie je daar direct effect van. Vogels leren dan snel dat de kitesurfers daarbuiten geen gevaar meer vormen.”

Enge vogelaars

Vogelaars en fotografen hebben misschien de mond vol van verstoringen door kitesurfers en ook mountainbikers, maar ook henzelf past wel enige bescheidenheid, benadrukt Krijgsveld. “Voor een vogel is weinig zo eng als een mens die continu een telelens op hem richt en steeds dichterbij probeert te komen. Het zou goed zijn als de natuurliefhebbers niet alleen mopperen op mensen met loslopende honden of fietsers die buiten de paden crossen, maar ook elkaar aanspreken op verstorend gedrag.”

Krijgsveld hoopt dat dit rapport ook vogelaars bewuster maakt van hun verstorende werking. “Jij staat misschien maar heel even bij die boom met rode wouwen om een foto te maken. Maar wees je bewust dat na jou weer een vogelfotograaf komt. En daarna wéér een, en wéér een, en wéér een... Uiteindelijk verlaten de wouwen het nest en sterven de jongen.”

Twee delen

Het nieuwe rapport over verstoring door recreatie bestaat uit twee delen. In het eerste deel beschrijven de auteurs de inzichten uit de beschikbare literatuur. Hoe werkt verstoring? Welke effecten heeft recreatie en hoe kunnen we die beperken? In het tweede deel worden de effecten per biotoop en per vogelsoort beschreven.

Lees het volledige artikel, met links naar het onderzoeksrapport, op de website van Vogelbescherming Nederland (www.vogelbescherming.nl).

Ongelijk

VK 22/07 150

Toen het futenechtpaar zich aan-
diende als onze nieuwe bure-
nen wij te juichen. Futen zijn zacht-
aardig, fraai gekuifd en bovenal:
geen meerkoeten, de bekende ‘wa-
ternazi’s’ met hun helse stemgeluid
en hufterige omgangsvormen, die
als enig pluspunt hebben dat ze
ook elkáár denazificeren, al is dat
beslist een onprettig gezicht.
Helaas is goede raad niet aan fu-

ten besteed. Terwijl wij leuk mee-
dachten over hun nesteldrang, en
meermaals wezen op de opgevulde
autoband en drijvende plantenbak
met loopplank, kortom: op onze
oneindige welwillendheid, bouw-
den zij een armzalig eiland van
grachtenzooi, waarop het vrouwtje
een máánd moest broeden. Eén
rukwind of stortbui, wisten wij
beter, en het nageslacht was gezien.

Zorgelijke tijden braken aan,
waarin het woei en plensde, vader
fuit continu herstelwerk moest
uitvoeren en wij onze nagels af-
kloven. Maar toen er gisteren een
kopje uit het verendek van moeder
stak – een futenkuiken gaat op de
rug! – waren we trots dat we dit
samen hadden doorgemaakt.

Sander Donkers

Vrouwen in het veld

In 2021 was 21% van de actieve waarnemers bij Sovon vrouw en de rest vrijwel allemaal man. Iets minder dan een procent stond geregistreerd als ‘overig’. De genderverdeling van vogeltellers is altijd goed geregistreerd. In 1985 was het aandeel vrouwen slechts 6%. Het percentage groeide in de jaren erna niet zo sterk, maar na 2005 ging het ineens snel. Die versnelling werd waarschijnlijk veroorzaakt door het onder vrouwen populaire Meetnet Urbane Soorten (MUS). Inmiddels is een derde van de deelnemers aan dat project vrouw. In de afgelopen vijf jaar was bijna een derde van de waarnemers die zich bij Sovon aansloot vrouw. (Bron: Sovon Vogelonderzoek).

Redactie en bestuur
wensen iedereen
fijne feestdagen

en een
voorspoedig en gezond
2023

Foto achterblad - Grote kruisbek, Elspeat (Jaap Denecé ©)

De noordelijke neef van 'onze' Kruisbek is te herkennen aan de dikke, krachtige snavel en de zogenaamde stierennek. Een forse vogel, die broedt in de naaldbossen van Scandinavië en in de Baltische staten. In sommige invasiejaren zakken ze wat zuidelijker af en zijn ze ook in ons land te zien, zoals deze herfst. Onder andere op de Noorderheide bij Elspeat streek een groepje neer, die zich wekenlang dagelijks liet zien aan vele vogelaars. Meer daar over in de volgende Anser.

